

LINKÖPINGS UNIVERSITET
Institutionen för kultur och kommunikation
Socialantropologi 4

Homosexualitetens baksida

En skildring om hur homosexualitet hanteras i vardagen

Elin Elwin

D-uppsats
HT 2015
Björn Alm

LINKÖPINGS UNIVERSITET
Institutionen för kultur och kommunikation
Socialantropologi 4
Uppsats, 15 hp
HT 2015

Homosexualitetens baksida

En skildring om hur homosexualitet hanteras i vardagen

The flip side of homosexuality

A depiction of how homosexuality is handled in everyday life

Författare: Elin Elwin
Handledare: Björn Alm

Sammanfattning

Denna magisteruppsats undersöker vilka strategier homosexuella män och kvinnor använder för att möta andra homosexuella. Genom att använda kvalitativ semi-strukturerad intervju som metod och samtala med 3 män födda innan år 1952, samt ytterligare 3 män och 3 kvinnor födda mellan 1979-1989, visar det sig att informanterna har och använder strategier på olika sätt.

Informanterna upplever att samhället är heteronormativt och därför har processen att ”komma ut” varit en betydelsefull del i deras liv och det är i denna process av sitt identitetsbildande som strategier blir särskilt märkbara för dem själva. Resultatet framhäver att strategierna skiljer sig beroende på vilken tid i samhället de används i. Innan 1979, då homosexualitet ansågs vara en sjukdom, krävdes andra strategier. Då användes specifika mötesplatser, symboler och signaler för att locka till sig ”rätt” personer. Numera när homosexualitet är samhälleligt accepterad behövs ändå särskilda strategier användas för att undvika att bli utsatt för våld. Internet och appar används som mötesarena utöver gayklubbarna. Särskilda mötesplatser, kläder, språk och signaler i form av exempelvis gester kvarstår i det fysiska rummet, men har förändrats över tid.

Slutsatserna som dragits är att det finns behov av att använda strategier för att dölja sin homosexualitet samtidigt som den framhävs för rätt personer, men att de strategier som används förändras i takt med samhällets förändring. Symboler som används för 10 år sedan behöver inte innebära samma sak idag, men i stor grad har internet och appar ersatt behovet av att använda sig av symboler.

Nyckelord: Homosexualitet, Strategier, Fördomar, Mötesplatser, Appar

Abstract

This master thesis examines what strategies homosexual men and women use to meet other homosexuals. By using the method of qualitative semi-structured interview and talking with 3 men born before 1952 as well as 3 men and 3 women born between 1979 and 1989, the result shows the informants have and uses strategies in different ways.

The informants experience that society is heteronormative and therefore the process of “coming out” have been a meaningful part of their life. It is in this process of their forming of identity strategies become especially noticeable to themselves. The result highlights that strategies varies depending on what time in society they are used. Before 1979 when homosexuality was considered a disease certain strategies were needed. At the time certain meeting places, symbols and signals were used to attract the “right” people. Nowadays when homosexuality is accepted by society certain strategies are still used to avoid being exposed to violence. In addition to gay clubs, internet and apps are used as meeting places. Certain meeting places, clothes, language and signals in the form of for examples gestures remain within the physical room but have changed over time.

The conclusion which have been drawn is that there is a need to use strategies to hide ones homosexuality while at the same time highlight it for the right people but that the strategies varies with the changing of society. Symbols used ten years ago does not necessarily mean the same thing to day and internet and apps have replaced the need for usage of symbols to a higher degree.

Keywords: Homosexuality, Strategies, Prejudice, Meeting places, Apps

Förord

Fastän det ibland känts motigt så har arbetet med denna uppsats varit enormt roligt. Det hade inte arbetet lyckats vara utan mina fantastiska informanter. Ni har inte bara bjudit in mig till era hem, utan också in i er föreställningsvärld och delat med er av era liv. Samtliga konversationer jag haft med er har varit riktigt trevliga (särskilt de som innehöll mat och vin). Ett stort tack!

Tack även till Arbetets Museum för att jag fick chansen att vara med er på er resa och ett särskilt till Andreas Nilsson för att du hjälpt mig med informanter, kunskap och diktafon.

Sist men inte minst så ägnar jag självklart ett tack till alla som korrekturläst och kommit med värdefulla förslag, framför allt till min handledare Björn Alm som dessutom pushat mig när det behövdes för att komma vidare i arbetet.

Tack!

Elin Elwin

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning.....	2
1.2 Disposition	2
1.3 Bakgrund	3
1.4 Det dramaturgiska perspektivet.....	5
2. Metod	8
2.1 Kvalitativ intervju	8
2.2 Informanter och urvalsprocess	10
2.3 Analys.....	11
2.4 Kvalitetskriterier.....	13
2.5 Etiska överväganden	14
3. Resultat	16
3.1 Behovet av att dölja sin sexualitet.....	16
3.1.1 Att vara homosexuell ”förr”	16
3.1.2 Att växa upp ”idag”	19
3.1.3 Samhällsförändring	22
3.2 Mötesplatser	25
3.2.1 Möten i det fysiska rummet.....	26
3.2.2 Digitala möten	31
3.3 Signaler.....	33
4. Slutsatser	41
4.1 Förslag till vidare forskning	43
5. Litteraturförteckning	44
5.1 Litteratur och artiklar	44
5.2 Lagar och förordningar.....	45
5.3 Elektroniska källor	45

Bilaga 1 – Arbetets Museum, intervjuguide

Bilaga 2 – Frågor som sändes vid de skriftliga intervjuerna

Bilaga 3 – Arbetets Museum, upprop

1. Inledning

Denna uppsats görs i samarbete med Arbetets Museum i Norrköping. För knappt ett år sedan eftersökte Arbetets Museum studenter vilka kunde hjälpa dem med intervjuer för deras projekt, vilket handlar om att samla in historier från homo-, bi-, trans- och queerpersoner, så kallade hbtq-personer, födda före 1950. Anledningen är att dessa generationer börjar försvinna och det inte finns många historier från dem. I början av 2015 publicerade jag min C-uppsats *Att lita på andras blodgåva - Åsikter om att homosexuella män i praktiken nekats donera blod*, så ett samarbete med Arbetets Museum blev en fantastisk möjlighet att utveckla undersökningen kring homosexuellas vardag.

Homosexualitet är ett högaktuellt ämne på flertalet olika sätt. I Sverige är det idag inte tillåtet att diskriminera någon utifrån sexualitet, men detta är inte fallet i många andra länder. Så sent som i år, 2015, får ingen delstat i USA förbjuda samkönade äktenskap (Gelin, 2015) och det är bara några år sedan öppen homosexualitet blev tillåten i den amerikanska armén (Svenska Dagbladet, 2011). Ryssland har å andra sidan gått åt motsatt riktning och nyligen startat en utredning kring om så kallade emoji-symboler¹ kan kränka deras förbud mot ”homosexuell propaganda” (Åkesson, 2015). Så nära som inom EU tas kliv mot att förbjuda män som har sex med andra män att få ge blod, trots att lägre instanser inom EU bedömt att sexuell läggning inte kan utgöra en sådan typ av risk (Küchler, 2015). I flera länder runt om i världen är homosexualiteten helt förbjuden och kan bestraffas med döden (Assarsson, 2015).

I Sverige har synen på homosexualitet sedan slutet av 1800-talet genomgått stora förändringar, från att vara förbjuden i lag, till att övergå till att vara ett sjukdomstillstånd, men i nutid är homosexualitet mer socialt accepterad och är enligt lag fullt accepterad. Därför blir Arbetets Museums insamling särskilt intressant. En äldre åldersgrupp kan ge värdefulla historier om hur det var att leva i en tid där deras sexuella läggning ansågs vara en sjukdom och det är intressant att se vilka strategier som användes för att kunna komma runt reglerna. Denna uppsats är dock inte begränsad till den åldersgrupp Arbetets Museum använder utan inkluderar också yngre åldersgrupper, vilket därför också kan ge oss en inblick i hur livet för homosexuella fungerar idag hur det har förändrats.

---

¹ Emoji-symboler är inbyggda symboler i mobiltelefon eller dator föreställandes exempelvis djur, människor och mat. I en senare lansering visas två kvinnor eller två män hålla hand med varandra, vilket i Ryssland kan anses strida mot deras lag vilken förbjuder propaganda för icke-traditionella sexuella relationer.

1.1 Syfte och frågeställning

Denna uppsats undersöker hur homosexuella män eller kvinnor går tillväga för att leva ut sin sexualitet, det vill säga vilka strategier som används i det vanliga livet för att känna igen och möta andra homosexuella.

För att besvara syftet har följande frågeställning nyttjats:

- Vilket behov av att strategiskt dölja sin homosexualitet lyfter informanterna fram?
- Vilka mötesplatser använder och har informanterna använt sig av för att möta andra homosexuella?
- Vilka signaler och symboler har informanterna stött på från andra homosexuella?

1.2 Disposition

Denna uppsats är uppbyggd av fyra huvudsakliga kapitel. I detta första kapitel presenteras uppsatsens ingångspunkt, samt dess syfte och frågeställning. Kapitel 1 kommer därefter att ge läsaren en historisk genomgång för att ge en uppfattning om hur det har varit att leva som homosexuell under det senaste århundradet. Bakgrunden kommer att främst ge en inblick i de lagar och regler som funnits, mer än särskilda strategier och signaler som istället presenteras i resultatet. Bakgrunden följs av en genomgång av det dramaturgiska perspektivet av Erving Goffman då denna teori kommer att vara återkommande i resultatet.

Det inledande kapitlet följs av en metodgenomgång som diskuteras löpande genom texten. Här presenteras uppsatsens tillvägagångssätt och vilka val som gjorts i processen från idé till färdig skrift. I kapitel 2 introduceras även informanterna. För den som är intresserad av att direkt läsa resultatet rekommenderar jag ändå att läsa om informanterna för att bekanta sig mer med vilka personer som delar med sig av sina berättelser.

Efter detta följer resultatet där informanterna lyfts fram. Kapitel 3 är indelat utefter uppsatsens frågeställning om vilka behov som finns att dölja sin homosexualitet, vilka mötesplatser som används för att träffa andra homosexuella, samt vilka signaler som används för att kunna förmedla sin sexualitet till rätt personer. Resultatet diskuteras liksom metoden löpande genom texten. I det avslutande delen, kapitel 4, redogör jag för de slutsatser jag kommit fram till och ger förslag på vilken vidare forskning som kan göras utifrån min studie.

1.3 Bakgrund

I Sverige blir homosexualitet ett begrepp under sent 1800-tal genom att läkare tar till sig ordet genom utländsk litteratur och använder det inom medicinska sammanhang (Norrhem et al., 2008: 100f). Norrhem et al. (2008: 105f) diskuterar begreppets uppkomst utifrån Foucaults perspektiv. Foucault menar att i det moderna samhället där vi lägger vår tro till förnuft och vetenskap, krävs också ett annorlunda maktutövande än att bränna de skyldiga på bål. Läkarna blir därför de som tar över prästernas tidigare kontrollerande funktion i samhället och kontroll av människor börjar istället ske genom medicinsk och vetenskaplig kontroll av deras kroppar. Exempelvis opererades livmoder och äggstockar bort på ”självständiga och krävande” kvinnor för att bota deras ”hysteri” och homosexuella kunde botas genom hormoner eller kastrering (ibid.). Även Rydström (2007a: 17f) gör en diskussion om hur kyrkan får mindre makt i de skandinaviska samhällena. De normförändringar som sker kring sexuellt beteende förklaras därför bäst genom en modernitetsprocess och inte enbart med politiska och ekonomiska skäl.

I lagböckerna var homosexualitet förbjudet fram till 1944 i Sverige (Rydström, 2007a: 27), men i Skandinavien avviker Sverige och tillämpar förbud mot både kvinnlig och manlig homosexualitet (Norrhem et. al., 2008: 106f). Dock är kvinnan i praktiken sällan inkluderad i förbudet och det oftare var männen som befann sig i offentliga rum där de kunde bli påkomna (ibid.). Enligt Rydström (2007b: 197) straffades 2000 män mellan 1880-1944, i kontrast till att endast 10 var kvinnor under samma period. En förklaring är att de lesbiska höll sig bakom kulisserna, men också att misstankar om kvinnlig homosexualitet inte togs seriöst och att de då tystades ner i en mansdominerad historia (Mustola & Rydström, 2007: 52f).

Danmark var det första Skandinaviska land som år 1933 övergav lagar som förbjöd homosexualitet, vilket troligen var en följd av den homosexuella subkultur som utvecklats inom landet både snabbare och i större utsträckning än i andra skandinaviska länder (Rydström, 2007a: 30). Köpenhamn hade länge varit centrum för homosexuella och fungerade även som en bro till övriga Europa (ibid.: 20). Lagarna började ses som otidsenliga även i Sverige när den började utnyttjas som utpressningsmetod. Istället kom homosexualitet att betraktas som en sjukdom (Norrhem et. al. 124ff). År 1944 blev det förbjudet att ha sex med någon av samma kön under 21 år, om den ena parten kunde betraktas som stående i beroendeförhållande (Norrhem et. al., 2008: 127). Det maximala straffet var 4 års straffarbete och gällde både män och kvinnor. Det blev också vanligt att erbjuda homosexuell kastrering och sterilisering, dels som ett sätt att neutralisera potentiella kriminella, men också som ett argument för att bli

utskrivna från mentalsjukhusen (Rydström, 2007b: 196). Det är svårt att uppskatta hur många operationer som genomfördes före 1944, men mellan år 1944-1979 utfördes 463 lagliga operationer varav 5 gällde kvinnor (ibid.). Homosexualiteten blev på så vis avkriminaliserad, men det ledde inte till minskad homofobi i samhället.

1950-talet präglades av homofobi och medierna ökade sin rapportering kring homosexualitet. Resultatet blev en ”moralpanik” som samtidigt medförde en ökad kontroll gentemot homosexuella aktiviteter (Rydström, 2007b 202f). RFSL bildades år 1950 av 35 män och 1 kvinna för att driva frågan om lika rättigheter (Norrhem et. al., 2008: 136). Föreningen framhävde det anonyma medlemskapet, vilket ger en beskrivning av hur samhällsklimatet såg ut, det vill säga att vara öppet homosexuell var inte accepterat. Under 1960- och 70-talet hade det uppstått fler organisationer och i Sverige gick det att ansluta sig till bland annat Röda bögar och Homosexuella socialister. Sammanfattningsvis började under 1970-talet homosexualitet diskuteras i en allt mer öppen politisk anda (Rydström, 2007a: 34f). I Sverige arbetade Vänsterpartiet kommunisterna under 1970-talet med många riksdagsmotioner för homosexuellas rättigheter (Norrhem et. al., 2008: 139ff). En av motionerna föreslog att äktenskapet skulle förvandlas till att bli en enkel registrering där även sexuellt avvikande kunde tillåtas. Även om motionen röstades ned uttryckte riksdagen för första gången en homosexuell acceptans. I en riksdags-skrivelse framhävdes det att två samlevande partners av samma kön inte är något märkvärdigt. Det gjordes även 1978 en statlig homosexutredning att förslå åtgärder för att undanröja den diskriminering som fanns kvar mot homosexuella. RFSL ockuperade 1979 Socialstyrelsen i protest om att homosexualitet fortfarande ansågs som sjukdom (ibid.). Som följd av detta togs homosexualitet också bort ur förteckningen över sjukdomar av nytillsatta generaldirektör Barbro Westerholm (RFSL, 2015).

En mörkare period inleddes när det första AIDS-fallet konstaterades i Sverige år 1983 (RFSL, 2015). Då det inte fanns några testmetoder, tillräcklig kunskap eller mediciner rådde RFSL sina medlemmar att sluta donera blod. Rekommendationen kanske gjordes på god grund, men den sågs av många som ett sätt att anklaga homosexuella för att sprida sjukdomen, snarare än att det var de som drabbas av den. RFSL uppmanade också sina medlemmar att inte testa sig för sjukdomen delvis av samma anledningar som att inte donera blod, men också för att få dem att ta ansvar för säkert sex. Även detta ifrågasattes och ansågs vara ansvarslöst av RFSL (ibid.). Överlag styrdes frågor om homosexualitet i Sverige med hårda metoder och politik under denna tid och det fanns inte mycket av gott samarbete mellan aktivister och hälsovård. Sverige var

den enda västeuropeiska land som stängde de så kallade bastuklubbarna där homosexuella män möttes (Hekma, 2007: 338). Smittskyddsläkare fick även rätten att tvångsinternera hiv-positiva om misstanke fanns att de inte skulle följa föreskrifterna (RFSL, 2015). I Sverige kategoriserades människor utefter riskgrupper och myndigheter tryckte på vikten av att undvika spridning av viruset i allra största mån, vilket är en av förklaringarna till att bloddonationen hade en hög grad av styrning. Sverige kunde som land göra detta på grund av att vi inte haft en historia av samarbete mellan homosexuella organisationer som exempelvis Danmark (ibid.). AIDS-epidemin på slutet av 1970-talet medförde många tragedier, men gjorde samtidigt att många lobbyister för homosexualiteten fick mer stöd och resurser, något som i sin tur ledde till möjligheten att kunna påverka mer (Rizzo, 2007: 220). AIDS gjorde dessutom att homosexualiteten blev mer offentlig varpå olika gemenskaper och organisationer kunde skapas och växa (ibid.).

I slutet av 1980-talet började tiderna se ljusare ut igen för de homosexuella. I Danmark registrerades de första samkönade paren år 1989, ett fotspår Sverige följde i (Norrhem et. al., 2008: 142). I Sverige tillkom 1995 Lag (1994:1117) om registrerat partnerskap, men denna upphävdes år 2009 enligt Lag (2009:260), där äktenskapsbalken gjordes neutral (ibid.). Partnerskapslagarna i Skandinavien var betydelsefulla genom att de gav möjlighet till de homosexuella att faktiskt kunna leva tillsammans och genom att de visade att homosexuella samlevnadspar inte bara var ett storstadsfenomen (Norrhem et. al., 2008: 142f). Slutligen, liksom för andra grupper i samhället, ändrade internet villkoren för de homosexuella. De som inte hade möjlighet att möta andra homosexuella i storstädernas etablerade subkulturer kunde nu få kontakter genom till exempel RFSL och Qruiser (ibid., 144f).

1.4 Det dramaturgiska perspektivet

I resultatet har informanterna exemplifierat olika situationer där jag ser tydliga kopplingar till Erving Goffmans (1999) dramaturgiska perspektiv. Därför presenteras hans teori nedan för att ge läsaren en förståelse för de begrepp som sedan kommer att användas.

Det dramaturgiska perspektivet är ett sätt att se på samhällen och den sociala interaktion som sker mellan människor. Teorin är en form av symbolisk interaktionism och berör symbolutbyte inom den sociala interaktionen, symboler som exempelvis kan bestå av språk och gester (ibid.: 12f). Goffman (1999: 12f) beskriver denna interaktion i teatertermer för att studera det sociala livet mellan människor. Interaktion definieras av Goffman (1999: 23) som "... individernas

ömsesidiga inflytande på varandras handlingar och sätt att fungera när de befinner sig i varandras omedelbara närvaro”. På så vis kan även interaktionen innebära ett samspel mellan mötet av två eller fler individer. I detta samspel uppträder aktörer och publik som på en scen, där själva framträdandet är en individs aktivitet att försöka påverka de/n andra deltagarna/en, det vill säga att försöka styra de intryck som den andra får av själva situationen (Goffman, 1999: 22f). I framträdandet och samspelet mellan människor formas således aktören och dennes roll, vilka kan skifta mellan olika situationer (ibid.: 17ff; 21).

Med hjälp av en fasad lyckas vi upprätthålla den spelade rollen, vilket kan beskrivas som en slags allmän utrustning för att kunna definiera situationen och används både medvetet och omedvetet (Goffman, 1999: 28f). Genom fasaden kan rollen anpassas till kontexten (ibid.). Till fasaden hör också en mer personlig fasad, vilket innebär den bild publiken identifierar med aktören (ibid.: 30f). Inom den personliga fasaden kan aktören då skapa en mer idealiserad bild av sig själv och utesluta sådant som skulle vilja döljas för publiken (ibid.). Vid ett framträdande förväntas publiken, det vill säga de personer som deltar i interaktionen eller beskådar den, att också tro på aktörens visade egenskaper (ibid.: 25f). Detta gör att aktören får möjlighet att visa olika sidor av sig själv och i extremfall även duperas av sitt eget framträdande, det vill säga den egna tron på rollens äkthet. I motpol lyckas inte aktören övertyga sig själv, genomskåda en falsk roll och inta en cynisk inställning till sitt framträdande. I samspelet är det dock viktigt att visa de förväntningar som finns på interaktionen och rollerna och faktiskt påtala dessa förväntade roller för att ett samspel ska vara fungerande (Goffman, 1999: 25f).

Goffman (1999: 33) menar att det som oftast redan finns etablerade roller för olika sociala ändamål. Inom dessa roller finns även etablerade ideallnormer att leva upp till (ibid.: 44f). För att kunna följa dessa ideala normer krävs att vissa handlingar avstås från eller döljs helt. Dock kan aktören ägna sig åt dessa handlingar i hemlighet. I framträdandet kan då aktören styra de intryck som publiken önskas få, genom att visa upp en strikt bild av sig själv i framträdandet (Goffman, 1999: 57ff). Detta bör inte ses som något falskt, utan kan likväl vara ett sätt att anpassa sig efter kontexten och därför inte visa upp samtliga sidor av sig själv (ibid.). Skulle dock denna förvrängning av intryck uppdagas kan reaktioner både bli stränga om publiken upplevt sig helt duperad, men även tas med sympati om det är skam som försöker döljas (ibid.: 59).

Aktören kan befinna sig i både en främre och en bakre region (Goffman, 1999: 98ff), där det är i den främre region framträdanden sker. I den bakre regionen kan istället aktören slappna av och vara sig själv utan fasad. Den bakre regionen kan således förknippas med en privat sfär (ibid.: 102f), medan den främre är platser där interaktion förverkligar de normer som finns i samhället (ibid.: 98f). Eftersom den bakre regionen utesluter publiken behöver aktören uppleva kontroll över den plats där avkoppling sker och möjlighet att vara sig själv ges (ibid.: 103). Dock kan inte alltid kontroll innehas och den bakre regionen riskerar ständigt att bli exponerad för publiken. De som således släpps in av aktören i den bakre regionen har en relation till aktören vilken kännetecknas med förtroende (ibid.: 113ff).

2. Metod

I denna del av uppsatsen presenteras den metod som används för att genomföra studien, samt urvalsprocess, etiska överväganden, kvalitetskriterier och analysprocess. Metoden diskuteras löpande i metodkapitlet.

2.1 Kvalitativ intervju

I denna uppsats har jag valt att använda intervju som metod genom hela studien. En anledning är samarbetet med Arbetets Museum. Muséet vill i första hand ha transkriberade intervjuer för att på ett enkelt sätt kunna dokumentera den information de eftersökt. Intervju står ibland i kontrast till deltagande observation som är den metod vilken oftast förknippas med de klassiska antropologiska verken. Agar (2008: 157ff) menar däremot att deltagande observation och intervju är i ständig påverkan av varandra och svåra att ens särskilja. Forskare samtalar oftast också med de personer de observerar, och under en intervju är förstås observation ett viktigt sätt för att förstå varandra. Informantens och intervjuarens kroppsspråk och rådande stämning är en del av det ömsesidiga språket. Agar (2008: 160) menar istället att intervjuer bör vara den huvudsakliga metoden och att observation bör ses som ett komplement till intervjuerna, medan bland andra Fangen (2005: 32) betonar att deltagande observation bildar en närmre relation och kan ge en rikare bild av situationen. Jag vill också påpeka att även om det i praktiken kan vara svårt att skilja deltagande observation och intervjuande så skapar metoderna olika data bland annat beroende på när intervjun sker och vilket dess fokus är.

En ytterligare anledning till att intervju används som metod i uppsatsen är dess fokus. Syftet är att undersöka vilka strategier homosexuella använder för att möta andra homosexuella. Att genomföra en sådan studie med hjälp av deltagande observation skulle kräva att jag följde dessa personer under en längre tid. Med hänsyn till den tidsmässiga begränsning som gäller för denna uppsats hade det varit svårt att använda deltagande observation som metod. Att ”komma ut” som homosexuell är också en lång process fylld av osäkerhet, vilket mina informanter kommer visa på. Det är också en ytterst personlig process. Enkelt uttryckt, det handlar inte bara om att leta upp en person som kanske är homosexuell. Sammantaget gör detta att det är att föredra att informanterna istället berättar ur ett tidsperspektiv. Vad som hade varit möjligt är att följa med öppet homosexuella och studera deras strategi för att till exempel ”ragga” och se vad som då händer. Det skulle då inte finnas några särskilda hinder att få tillträde till fältet eller att det skulle vara etisk oförsvarbart.

Intervjuerna har varit *semi-strukturerade*, vilket kännetecknas med att intervjuaren utgår från teman och färdiga frågor, men är flexibel i sitt utförande (Patton, 2002: 343f). Informanten tillåts med andra ord att avvika från grundfrågan och intervjuaren får möjlighet att ställa följdfrågor utifrån detta. Ämnet blir ramen för samtalet. Intervjuer kan genomföras på olika sätt, med samtalet mer eller mindre styrt av intervjuaren. Bryman (2011: 206) beskriver detta som olika strategier och han noterar att beroende på vald strategi får intervjun sin egen karaktär. Om intervjun är strikt styrd, kallad *strukturerad och standardiserad intervju*, används färdigbestämda frågor som inte ändras under intervjun eller mellan intervjuer (Patton, 2002: 344ff). Strävan är att svaren ska vara jämförbara varför metoden vanligast förekommer i kvantitativ metod (Bryman, 2011: 203). Motsatsen är en *ostrukturerad och informell intervju*, som knappt tillämpar någon styrning alls (Patton, 2002: 342f) och kan låta som ett vanligt samtal (Agar, 2008: 140). Patton (2002: 342f) menar att den ostrukturerade och informella intervjun är att föredra när det finns begränsad kunskap om fältet och fältet utforskas genom att låta informanten tala fritt. Semi-strukturerad intervju ses som en blandning av dessa två typer av intervjuer och blev naturlig i denna studie, eftersom det inte funnits något behov av jämförbarhet i svaren, men ändå ett behov av att tala kring särskilda aspekter av homosexualiteten.

Nio informanter har totalt deltagit i studien, fyra fysiska intervjuer och två skriftliga har skett. Det innebär alltså att i några av intervjuerna har flera personer deltagit. Detta kan innebära etiska problem, något jag återkommer till. Tre av informanterna har ställt upp genom Arbetets Museum och de bor i Malmö. Muséet har haft den huvudsakliga kontakten med informanterna i Malmö och varit en mellanhand för att boka tid för intervjuerna. Malmöborna anpassade sin tid efter att min möjlighet att åka dit, men i stort har informanterna själva valt tid och plats för intervjun. Två av informanterna hade svårigheter att ses fysiskt och vi valde då att göra skriftliga intervjuer. Genom att ge valmöjligheter till informanten kan eventuell upplevd asymmetri i kontroll mellan forskare och informant förminska, enligt Agar (2008: 120f). Samtliga informanter har välkomnat mig att återkomma vid följdfrågor.

Som stöd för att leda samtalet framåt användes en intervjuguide, men den har kommit till föga användning då informanterna varit öppna om sig själva och sina liv. Jag har av hänsyn till Arbetets Museum (se Bilaga 1) använt mig av deras intervjuguide, förutom i de intervjuer som genomförts skriftligt (se Bilaga 2). Anledningen är att jag helt enkelt inte hade intervjuguiden vid tidpunkten för de skriftliga intervjuerna.

2.2 Informanter och urvalsprocess

I studien deltar totalt nio informanter, där samtliga tilldelats fiktiva namn för att anonymisera dem. Sex homosexuella män och tre homosexuella kvinnor.

- Lina och Sara är gifta och varit tillsammans i cirka fem år. De möttes genom sitt gemensamma engagemang i Ung Vänster och bor numera i Norrköping. Lina är född 1989 och Sara 1988. Lina och Sara är de som svarat på intervjufrågor skriftligt.
- Jan-Åke, född 1942, är född och uppvuxen i Malmö där han också nu lever som singel. Han har under sitt liv upplevt gaykulturen i både Stockholm, Köpenhamn och USA.
- Karl och Kalle är båda födda och uppvuxna i Östergötland, men bor numera i Malmö. De möttes genom gemensamma vänner i Stockholm och har varit tillsammans, numera gifta, sedan någon gång mellan 1979-1981. Karl är född 1939 och Kalle född 1951.
- Felix, Christoffer och Konrad kommer alla från Motala. Felix är född 1991 och bor numera i Linköping med sin sambo Christoffer född 1979. De har varit ett par sedan 2011. Christoffer är invandrad med sin familj från Syrien och familjen är ortodoxt kristna. Nära vän till dem är Konrad, född 1980, som numera bor i Stockholm som vid tidpunkten för intervjun är singel.
- Cassandra föddes 1989 i Gävle och flyttade till Linköping för att börja studera. Hon volontärarbetar på en fritidsgård för ungdomar vilka kännetecknar sig som hbtq. Vid tidpunkten för intervjun är hon singel.

Arbetets Museum sökte hbtq-personer födda innan 1950 (se bilaga 3) för intervjuer, där även jag tog min ingångspunkt. Att finna sådana informanter visade sig vara svårare än vad jag först tänkte mig. Trots att jag tog kontakt med bland annat RFSL i olika städer och jag att begränsade min studie till att enbart omfatta homosexuella fann jag inga informanter. Därför beslöt jag att söka efter informanter som inte helt passade Muséets önskemål, främst genom att de var yngre. Jag kontaktade homosexuella män och kvinnor i min bekantskapskrets, vilket visade sig öppna upp för fler informanter. Arbetets Museum försåg mig däremot med 2 informanter i Malmö, Jan-Åke och Karl. Under Karls intervju deltog sedan även Kalle.

Urvalsprocessen kan därför ses som både målstyrd och präglad av en viss kedjeeffekt. Ett målstyrt urval beskrivs av Bryman (2011: 434) som ett sätt att strategiskt leta efter relevanta informanter. En kedjeeffekt, eller snöbollsurval som Bryman (2011: 196f) kallar det, handlar om att få tag på fler informanter genom de redan befintliga informanternas kontaktnät. Fejes

och Thornberg (2009: 229f) påpekar att det är normalt vid kvalitativa studier att använda sig av strategiska urval och tillgänglighetsmöjligheter. Patton (2002: 230ff) menar därtill att ett sådant urval är fördelaktigt, därför att man då finner personer som har väsentliga erfarenheter och intressanta berättelser för studien.

Jag är nära bekant med två av informanterna och något mindre bekant med två andra. Det finns både för- och nackdelar med att vara bekant med sina informanter. Agar (2008: 58) väcker bland annat frågan om indexikalitet, det vill säga förmågan att förstå varandra i rådande kontext. En nära bekantskap kan innebära en hög indexikalitet, men kan också leda till tolkningar som inte stämmer och därmed ge falsk indexikalitet (ibid.). Patton (2002: 312f) menar dock att en god relation mellan informanten och intervjuaren är viktig för att driva intervjun framåt. Känner informanten och intervjuaren redan varandra kan samtalet bli öppet även vid obekväma frågor och svar. I mitt fall innebar dessutom den nära bekantskapen inte att vi vanligen samtalar om homosexualitet. Det betyder att frågor om indexikalitet och nära bekantskap inte bör ses som problematiska för studien.

Jag har, även om vissa av informanterna inte har något emot att vara öppna med sina namn, valt att fingera samtliga namn. Det finns risken att informanter ångrar sig och då uppsatsen kommer att publiceras elektroniskt kan det innebära att de skulle kunna spåras. Det kan diskuteras hur många informanter som behövs för att nå teoretiskt mättnad och kunna dra säkra slutsatser, men Bryman (2011: 436f) påpekar att det inte finns några givna svar på detta. Istället beror det på studiens syfte och utformning. Tid och resurser lyfts även fram som faktorer av Kvale och Brinkmann (2014: 155f). Målet med denna uppsats är att lyfta fram specifika berättelser. Nio informanter kan säga något om samhället, men det är deras erfarenheter och berättelser som står i fokus.

2.3 Analys

Analys och datainsamling är inte en linjär process och därför bör inte tankar som dyker upp under datainsamlingen bortses från, enligt Patton (2002: 436f). Därför fick aspekter som informanterna fann viktiga mer plats i intervjuerna, medan andra tonades ned. Exempel på detta var frågan om AIDS och samhällssyn som inte engagerade mina informanter. Beteende på krogen fick däremot ett starkare fokus, särskilt som informanterna påpekade förändringar över tid av vad som är acceptabelt för även heterosexuella att göra. Enligt Patton (2002: 436f) ges en bättre uppfattning av fältets natur när sådana val av fokusering görs, så länge intervjuaren

inte stänger ute möjligheterna att också tala om sådant som blivit bortvalt i tidigare intervjuer. Detta är något jag varit medveten om och försökt använda under intervjuerna. Jag har även ställt följdfrågor och tillåtit både mig själv och informanterna att avvika från ämnet om något har varit viktigt eller intressant.

Intervjuerna har transkriberats fullständigt. Fejes och Thornberg (2009: 157) föredrar en fullständig transkribering för att minska risken att viktiga aspekter av en intervju faller bort. För att begränsa och kategorisera materialet har transkriberingarna kodats. Kodningen har skett i flera steg, från en öppen kodning till en selektiv kodning (Fejes och Thornberg 2009: 42ff). Jag har även gjort en tematisk analys för att se gemensamma aspekter i intervjuerna (Bryman 2011: 527ff).

Mitt arbete med uppsatsen och dess intervjuer samt analys har i huvudsak skett abduktivt. Abduktion kallas ibland som mellantinget av induktion och deduktion, men riktigt så enkelt är det inte (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2011). Ett induktivt arbetssätt innebär att resultatet styr teorianvändningen i motsats till ett deduktivt arbetssätt där teorin styr utformning av metod och analys (Bryman, 2011: 26ff). Trots att de båda arbetssätten kan ses som varandras motsatser är det inte lika enkelt i verkligheten, eftersom forskaren ofta har tidigare kunskap om det studerade ämnet (ibid.). Istället handlar det abduktiva arbetssättet om att ta till sig element från både induktion och deduktion, samtidigt som det också tillför egna. Med andra ord är abduktion ett arbetssätt fokuserat på själva processen i arbetet och ger utrymme för nya iakttagelser under tidens gång (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2011). Arbetssättet har varit lämpligt med tanke på att jag har tidigare kunskap om homosexualitet och det vore det naivt att påstå att denna kunskap inte skulle ha påverkat mig. För att i största mån förhindra att jag själv styr intervjuerna åt något visst håll har jag därför låtit informanterna tala mer kring det de själva funnit viktigt, trots att det inte hört till uppsatsens syfte. När jag analyserat intervjuerna har jag också strävat efter att inte enbart se de resultat som jag förväntat mig. Ett exempel på detta är hur Goffmans teori kring det dramaturgiska perspektivet först syntes i ett senare skede av analysprocessen och inte något jag utgått från i intervjuerna. Med tanke på att varje intervju är unik och tillför ny kunskap är det abduktiva arbetssättet förmånligt i studien då det ger möjlighet till en djuphet och förståelse för de resultat som succesivt växer fram.

2.4 Kvalitetskriterier

Till skillnad från den kvantitativa forskningen, vilken har ett tydligt fokus på att förklara fenomen, eftersträvar den kvalitativa forskningen att förstå dem. Därför är det inte lämpligt att använda samma kvalitetskriterier. Dock är validitet och reliabilitet, den kvantitativa forskningens nyckelbegrepp, enligt Bryman (2011: 351ff), begrepp som också kan diskuteras inom kvalitativ forskning. Reliabilitet innebär att undersökningens mått är stabila nog att få samma utfall oavsett utövare (ibid.), men Svensson och Starrin (1996: 210) ifrågasätter om det ens finns ett konstant objekt att studera inom kvalitativ forskning. Med den konstruktionistiska ansats² jag har som utgångspunkt går det inte att säkerställa att en fråga kommer att generera samma eller ens liknande svar, just på grund av att alla människor inte har samma erfarenheter eller kunskap (ibid.). Reliabilitet brukar därför bäddas in i validitetsbegreppet och handlar, enligt Bryman (2001: 160ff) då om att föra en diskussion om det som är avsett att mätas och faktiskt mäts genom kontroll, ifrågasättning och teoretisk tolkning av resultatet. Det kan till exempel gälla frågan om vald metod är den mest lämpliga för studien (Kvale & Brinkmann, 2014: 296). I mitt fall är intervju den mest lämpliga metoden, vilket jag redan diskuterat.

Validitet kan dessutom styrkas genom användandet av andra begrepp och verktyg enligt Kvale och Brinkmann (2014: 295f). De talar då om trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och konfirmering (ibid.), vars syfte är att öka studiens kvalitet (Bryman, 2011: 354). *Trovärdigheten* handlar om, precis som namnet antyder, huruvida studiens resultat kommer att accepteras av de som är insatta i ämnet, till exempel informanterna (Bryman, 2011: 353ff). Genom att be informanterna, eller ett urval av dem, att yttra sig om studiens resultat kan trovärdigheten ökas. Detta kallas att utföra en respondentvalidering (ibid.). Några av mina informanter har delgett resultatdel och gjort en bedömning om de anser att min analys av intervjuerna är rimlig där det gett för min studie godkänt resultat. Jag har även valt att göra fullständiga transkriberingar av intervjuerna, för att undvika att missa viktiga aspekter och på så sätt öka trovärdigheten. *Överförbarheten* i studien kännetecknas av Bryman (ibid.) med att vara tydlig i sin beskrivning om studien för att kunna avgöra huruvida den är överförbar till andra kontexter. I mitt fall består uppsatsen av dels en genomgående metodbeskrivning, men även resultatet är presenterat på sådant sätt att den är jämförbar i andra situationer.

---

² Läs mer om konstruktionistisk ansats Patton, M. Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. 3. ed. London: SAGE, för mer information om metodologiska utgångspunkter.

En noggrann beskrivning av metod och resultat ger också läsaren möjlighet att avgöra om studiens slutsatser är rimliga, vilket i sin tur kännetecknar studiens *pålitlighet* (ibid.). Genom att beskriva samtliga faser i processen och kritiskt granska sin egen påverkan i dem går det att bedöma ifall studien är väl genomförd och inte slarvigt utförd. I mitt fall har metoden diskuterats och jag har varit ärlig med de hinder som jag stött på under tidens gång för att dels ge öppen beskrivning av processen, men även för att visa att dessa hinder har varit överkomliga. *Konfirmering*, som sista begrepp, handlar om att vara medveten om sina egna värderingar samt hur de tillsammans med teoretiska val kan påverka slutresultatet (Bryman, 2011: 355f). Det är omöjligt att vara helt objektiv, men reflektion över värderingar och eventuella fördomar är alltid viktigt att göra (Kvale & Brinkmann, 2014: 292f). I mitt fall har läst på innan en hel del om de symboler och signaler som varit aktuella på sin tid, vilket kan både hjälpa och stjälpa. Att vara påläst kan driva en diskussion framåt, men riskerna finns också att bli att övertolka resultatet. Intervjuerna visade sig däremot att skilja sig mot vad jag förväntade mig att höra, vilket gjorde att tidigare kunskap inte nödvändigtvis längre stämde överens. Däremot är jag övertygad om att kunskapen var nödvändig för att förstå ett svenskt klimat under en tid som jag själv inte levt i. Som jag tidigare diskuterat har det även funnits viss bekantskap med informanterna där jag redan konstaterat att frågan om indexikalitet inte varit problematiskt.

Teoretisk mättnad är ytterligare ett viktigt begrepp. Begreppet ingår egentligen i trovärdigheten, men får här egen plats. Teoretisk mättnad handlar om huruvida materialet är tillräckligt stort för att nya frågor eller infallsvinklar inte längre ska dyka upp (Bryman, 2011: 436). Att säga att studien garanterat uppnått teoretisk mättnad vore lustigt, då det är orimligt med tanke på studiens omfattning. Dock är urvalet varierat med informanter med ett åldersspann på 24-76 år och både män och kvinnor är representerade. Det hade varit önskvärt med även äldre homosexuella kvinnor, men några sådana informanter fann jag inte. Fler informanter hade gjort materialet rikare, men de nio informanterna som kommer till tals i denna studie ger svar på det syfte som strukturerar studien.

2.5 Etiska överväganden

Utöver att jag följer de lagar som finns om forskning grundar sig denna studies etiska överväganden på *God forskningssed* av Göran Hermerén³, samt *Statement on ethics* av American Anthropological Association, (AAA, 2012). Hermerén (2011: 18) menar att det kan finnas en

---

³ Vetenskapsrådets rekommendation för forskning från 2011

motsättning mellan *individ-skyddkravet* och *forskningskravet*. Det förra rör individens rätt att skyddas mot eventuella skador och kränkningar, det förra rör forskningens samhällsintresse. Både Hermerén (ibid.) och AAAs (2012) *Statement on ethics* menar att en viss skada för individen kan accepteras om forsknings samhällsintresse är stort, men att sådan skada bör i största mån undvikas, både på kort och lång sikt, särskilt om forskningen sker tillsammans med utsatta samhällsgrupper.

En deltagare i forskning ska också alltid vara så pass informerad om vad forskningen avser, att deltagaren ska kunna aktivt välja mellan att delta eller inte. Detta, kallat ett informerat samtycke, är lagstadgat i *Lagen om etikprövning som avser människor* (Lag 2003:460). Informationen ska innehålla syfte och villkor för studien, att deltagandet frivilligt och också kan avbrytas, samt att insamlad data är begränsad till studiens ändamål (ibid.). *Statement on ethics* (AAA, 2012), vars skrift överensstämmer med lagen lyfter också fram att förvaringen av material bör ske på ett sådant sätt att det inte skadar informantens personliga integritet. *Statement on ethics* (AAA, 2012) beskriver att forskaren är skyldig att agera med respekt mot andra, genom att inte söka personligt gagn, genom att skydda informantens anonymitet och genom att ge studiens deltagare möjlighet till att enkelt få tillgång till det färdigställda materialet (ibid.).

Jag har följt dessa riktlinjer i mitt forskningsarbete. Vid sökandet efter informanter har jag gett en kortfattad sammanfattning om studiens syfte. Detta för att kunna ge en första inblick i vad studien kommer att handla om och därmed ge informanterna möjlighet att besluta om att delta eller inte. Jag har varit öppen om mitt huvudsakliga tema, vilket är de strategier som används för att finna andra homosexuella och jag har också gjort klart att andra teman kan bli aktuella beroende på vad som framkommer i intervjuerna. Samtliga informanter har godkänt att deras intervjuer har spelats in. Jag har också lovat att hantera deras data varsamt, att det är endast till denna studie som denna data används, och att studien förutsätter frivillighet, anonymitet och konfidentialitet. När jag har intervjuat flera samtidigt har det förstås varit omöjligt att upprätthålla informanternas anonymitet gentemot varandra, men detta är också något de också godkänt. I den mån det gått har informanterna fått välja plats för intervjun. Eftersom homosexualitet kan vara en känslig fråga är mina informanter anonyma i denna studie. Detta betyder inte nödvändigtvis att Arbetets museum kommer att göra på samma vis. För att handskas med detta etiska dilemma har jag skalat bort de delar som kan göra att personerna sammankopplas mellan min studie och Arbetets Museums material.

3. Resultat

I detta kapitel kommer resultatet av intervjuerna att presenteras och löpande diskuteras med hjälp av teori, tidigare forskning och samtida information. Som tidigare beskrivet kommer Goffmans teori kring det dramaturgiska perspektivet att synas vid flertalet tillfällen i resultatet. Fasad, region och särskilt roller är något som mina informanter ger exempel på när de beskriver sociala samspel och strategier i sin vardag.

3.1 Behovet av att dölja sin sexualitet

Som jag redogjort för har samhället inte alltid gjort det enkelt att vara homosexuell, samtidigt som många nog varit väl medvetna om att homosexualitet existerar. Därför har det funnits behov av att dölja den egna homosexuella läggningen, men möjlighet för ”rätt” slags personer att känna till den. Det kan med andra ord handla om att kunna leva ut sin sexuella identitet, men utan att riskera att bli påkommen. Just detta var situationen under deras uppväxt, berättar mina informanter och de beskriver upptäckten av den egna homosexualiteten som en process komplicerad av samhällsnormer. Även om några av dem menar att de nog visste redan i tidig ålder att det fanns en dragningskraft till sitt eget kön är det i puberteten som de får aha-upplevelsen och förståelsen kring vad denna, samhälleligt sett, sexuella avvikelse innebär. Puberteten är dessutom en svår ålder oavsett läggning, men upplevs som än mer invecklad av homosexuella.

3.1.1 Att vara homosexuell ”förr”

Karl beskriver ett av hans första möten med homosexualiteten. Det är under 1940-talet och inte förknippat med positiva tankar. En skollärares läggning riskerade att uppdagas: ”Och han, när han riskera att bli avslöjad; alla i stan visste väl antar jag; men att det skulle läggas ut i tidningarna. Då hoppa han från nån jävla bro i Stångån och tog livet av sig. Så han slapp vara med om det i alla fall.” Det som Karl beskriver visar tydligt hur homosexuella kunde betraktas under 1940-talet och det är attityder som går tillbaka till sent 1800-tal (Norrhem et al., 2007: 127). Oavsett om det under 1940-talet övergick från att brottsligt till att vara en sjukdom (ibid.) såg inte homosexualitet som normalt. Erving Goffmans teorier om stigma belyser detta. Goffman (2001: 12f) beskriver stigma i form av relationer och interaktioner mellan människor. Stigmat blir ett sätt att visa normalitet och avvikelser, vilket skapar känslor av ”vi” och ”dem” (ibid.). Homosexualitet som först ansågs vara brottsligt, övergick till att ses som en sjukdom och sedan förknippades med HIV och har således en lång historia av stigmatisering.

Även om han ansåg sig vara homosexuell var Karl därför tillsammans med flertalet kvinnor långt in i 20-årsåldern. Detta menar han var en följd av den tidens homofobi. Han lyfter också fram andra män vilka idag är gifta med kvinnor, men vars heterosexualitet, av hans erfarenhet, skulle kunna ifrågasättas. ”[M]an kan tänka sig att tycka men det här går, ’jag gillar henne’. Bildar familj och barn, ditt och datt. Det är klart att det fixar sig. Och det fixar sig säkert för många, men det är många det inte fixar sig för också.”, menar Karl. Stigmatiserandet av homosexualitet som ”onormalt” leder till att homosexuella som Karl alltså försök att rätta sig efter vad som kallas för ”heteronormen”. Heteronormativitet som begrepp lanserades i Judith Butlers queerteori och förklarar de hierarkiska samhällsstrukturerna kring sexualitet (Ambjörnsson, 2004: 14ff). Viss sexualitet menas vara normal och privilegieras, medan annan sexualitet uppfattas som avvikande och onormal. Även om dessa hierarkiska strukturer också finns bland heterosexuella, är det ändå den monogama tvåsamheten som betraktas som det ”normala” (ibid.). Kort sammanfattat förväntas kvinnor och män att vara på ett visst sätt och framförallt dras till varandra. Därför blir de som kan leva upp till denna norm mer begripliga och accepterade än de som inte kan leva upp till den (ibid.). Heteronormativitet är därför också starkt sammankopplad med stigmatisering. Karl försök att dölja sin homosexualitet för andra genom att vara tillsammans med kvinnor kan dessutom ses med Goffmans dramaturgiska perspektiv som ett försök att visa upp en idealiserad bild och dölja det som inte passar in, en vilja att spela en accepterad roll och möjligen också att göra ett tappert försök att dupera sig själv. Karl försökte helt enkelt att anpassa sig till det samhälle han växte upp i.

Stigmatiseringen av homosexualitet gjorde att det inte fanns något utrymme för undervisning om homosexualitet. Den enda av mina informanter som ens beskriver möten med homosexualitet under skoltiden är just Karl. Han berättar hur en skolkamrat gjorde öppna närmanden mot honom och hur senare en av skolkamraterna han tidigare varit intresserad av plötsligt visade intresse för honom. Ingen av dessa episoder ledde till något förhållande eller någon annan konsekvens för Karl, troligen för att hans homosexualitet inte var särskilt känd i hans omgivning. Även om homosexualiteten uppenbarligen fanns så var det inget som det pratades om öppet i skola eller med andra. Detta har även Jan-Åke reflekterat över: ”Jag tyckte nog det var mer snyggt med karlar. [...] Men det gick inte att prata om det gjorde man absolut inte. [...] Nä men det var ju hemligt. [M]an prata ju inte om det”. Homosexualiteten var snarare något man mötte utanför den officiella skolundervisningen. Norrhem (2008: 72f) menar till exempel att skolornas sexualundervisning inte alls har varit den främsta informationskällan, där han beskriver biblioteken som en källa till kunskap om homosexualitet genom medicinsk litteratur.

För mina informanter skedde också mötet med homosexualiteten i bakgrunden av den offentliga miljön. Det kan förstås som att det ständigt pågår en form av spel där gränserna tangeras för vad som är godkänt att göra utan att bli betraktad som avvikande. Med Goffmans dramaturgiska perspektiv, där interaktionen mellan människor är ett samspel, handlar det om att styra intryck och att forma roller för olika situationer. I samspelet antas ”fasader” som anpassas efter sammanhanget. För Karl och Jan-Åke kan deras homosexuella möten i den offentliga bakgrunden alltså handla om att kunna släppa på sin personliga fasad, det vill säga deras homosexualitet, i rätt kontext för att fel personer inte ska upptäcka att de blivit duperade.

Jan-Åke och Karl har däremot inte varit lika hemlighetsfulla och upprätthållit en heterosexuell fasad inför sina familjer. Karl beskriver exempelvis hur hans mamma visade oro över hans homosexualitet på grund av den allmänna samhällssynen:

Min morsa så småningom, det var långt, långt, långt i tiden senare. Då så när jag sa, bråka med henne om det där, 'Nä, jag är fan bög'. Och fatta de så [skrattar]. Och hon sa, en av de få gånger hon har sagt nånting rationellt sådär, ”Du förstör din sociala... Du gör dig socialt omöjligt, *DU* gör dig socialt omöjligt” sa hon va. Hon var född 1906 eller 1908 eller nånting, så hon var ju präglad av andra regler förstås va. Och hängde inte med så väl. Jag undrar om inte det där att göra sig socialt omöjligt, det låter inte som hon men hon sa det, att hon fått det, hon har snackat med nån annan. Läkare eller nåt, så har hon plockat det och tyckt att det lät bra.

Däremot har vare sig Karl eller Jan-Åke upplevs sig bortstötta som från sina familjer. Jan-Åke beskriver att det ändå var viktigt att anpassa sig efter vad släkt och omgivning skulle kunna tycka:

[V]i har nog aldrig diskuterat det tror jag. Det bara var så, ja det bara var så. [...] Men däremot skulle det på de större familjesammankonsterna, eller nånting sånt där. [...] ”Vi kommer och hämtar dig”. För då kunde hon om det ser för jävligt ut tvinga upp mig, klä upp mig. [...] Det är nog mer så att nu min brors fru. Hennes familj hade haft svårt för det där att jag är bög. Det... Ja, alltså jag har ju aldrig hört det, men jag kan känna det att ”Det är synd om dig som har en bror som är bög”. Det ligger i luften va, men det har aldrig varit några problem, nej nej.

Karl och Jan-Åke menar att deras sexuella läggning inte har varit särskilt förödande för deras relationer till sina familjer, men det har ändå tagits hänsyn till att alla inte nödvändigtvis har varit lika accepterande av homosexualitet. För Jan-Åke innebar det att han och andra försökte dölja vissa aspekter från släkten. Särskilt broderns familj hade svårt att acceptera hans homosexualitet. För Karl har hänsynen, och kanske framförallt nödvändigheten att dölja, varit mer påtaglig, särskilt då hans mamma anammade vad som allmänt sägs och tycks om homosexuella. Deras familjer påverkas ändå av och anpassar sig också efter samhällets heteronorm. Goffmans dramaturgi blir relevant när Jan-Åkes mamma försöker skapa en fasad åt honom genom att ”städa upp honom”, för att undvika att hans sexualitet genomskådas. Jan-Åke, fullt medveten

om sin homosexualitet, hjälper sin mamma genom att agera som heterosexuell. I denna typ av agerande, spelet för gallerierna inför släkten, kan Jan-Åke antas inta en cynisk inställning till sitt framträdande. Till skillnad från Jan-Åkes mamma som var medveten om hans homosexualitet, var Karls mamma inte medveten om den. Utav hennes reaktion kan hon därför tolkas ha varit duperad av sin sons framträdande som heterosexuell. Även om Karl själv menar att hon accepterade sin son gör hon honom medveten om att alla andra inte behöver känna likadant och indikerar att han bör inta en fasad som heterosexuell.

Samhällets förbud, beskrivningen av homosexualitet som en sjukdom och heteronormativiteten gjorde att Karl och Jan-Åke själva till viss del dolde sin homosexualitet. Och, om de inte själva gjorde detta kunde deras närstående, göra detta åt dem. För att kunna spela med i spelet och samtidigt undvika att bli påkommen behövs ständig anpassning efter kontexten vare sig om det är gentemot familj, släkt, vänner eller samhälle. Eftersom det idag är förbjudet att diskriminera homosexuella är det en intressant fråga om yngre homosexuella också försöker dölja sin homosexualitet, och hur de i så fall går tillväga.

3.1.2 Att växa upp "idag"

Karl och Jan-Åke (och även Kalle) växte upp i en tidsperiod där det var svårt att leva som homosexuell. Även om det skett juridiska och många positiva samhällsförändringar upplever ändå de yngre av mina informanter att det även idag är svårt att handskas med samhällets heteronormativitet. För dem präglas även samhället idag av Butlers heteronorm. Felix, till exempel, berättar att "... samhället är ju som så att är man en kille så ska man tycka om tjejer eller tvärtom.", något som även Cassandra håller med om "... om man hela tiden får höra 'heterosexuell, heterosexuell', då blir man ännu mer fundersam om liksom, 'Vad är jag för nånting egentligen liksom?'. Christoffer beskriver hur han "tänkte [...] 'killar! Nej, nej, nej, det är fel, det är fel, kille tjej – kille tjej'". Lina har även hon försökt trycka bort sin sexualitet: "[E]ftersom jag uppfostrades i heteronormativ anda så var jag ändå 'kär' i killar [---] Det var först när jag var 17 år som jag verkligen vågade konfrontera alla tankar och rannsaka mig själv. Innan dess så sköt jag det mesta ifrån mig och tänkte att jag kunde 'göra mig hetero' om jag bara ville tillräckligt mycket". Konrad som kom ut som homosexuell vid 24 års ålder beskriver även att "... det tog ett tag innan jag kunde sätta fingret på vad det var. Och jag våga liksom 'Ja, men jag är nog...'". Heteronormen gör att det blir svårare att erkänna sin homosexualitet, menar mina informanter, och det blir också svårt att vara öppen om den. Homosexualiteten blir något som ska hållas i det dolda.

De yngre av mina informanter berättar att skolan och familjen var de två mest betydelsefulla institutionerna för att i ung ålder kunna förstå och prata om homosexualiteten. Men det var två problemfyllda institutioner. Även om det idag är accepterat att vara homosexuell är de kritiska mot skolan och dess undervisning om homosexualitet. Christoffer, Konrad och Cassandra menar att homosexualitet inte ens togs upp under sexualundervisningen, medan Felix beskriver genomgången av homosexualitet som ”primitiv”. Homosexualiteten förklarades visserligen i skolundervisningen, men klargjorde aldrig att homosexualitet är något normalt, enligt Felix. Lina har dock en annan erfarenhet. Hon menar att homosexualiteten beskrivs och förklaras, men hur dumt det också kan bli om undervisningen sker ogenomtänkt:

Jag blev nog också väldigt förvirrad eftersom jag under min uppväxt blivit indoktrinerad att tänka på hbtq-personer som olika stereotyper - och jag passade ju inte alls in i bilden av ”flatan” som var en butch pojkflicka som barn och en manhaftig vuxen. Denna bild förstärktes då min klass i sjuan hade besök från RFSL. Jag tittade på de två personerna de skickat och tänkte ”jaha, det är två killar” för att sedan bli helt kall av fruktan när jag insåg att den ena var en tjej! Jag har alltid älskat rosa, Barbie, och andra typiska ”tjejgrejer”. Jag har alltid haft långt hår och tyckt om smink. Jag kunde omöjligt vara lesbisk! [...] Med andra ord så visste jag inte var min plats var och om det ens fanns sådana som jag - som var feminina och gillade feminina tjejer.

Mina yngre informanter upplever alltså ett heterosexuellt tryck som för dem gör att det tar längre tid att våga komma ut som homosexuell. Liksom Karl dejtade kvinnor på 1960-talet, har även Lina försökt göra sig själv heterosexuell. Lina försökte med andra ord också anpassa sig efter samhällets normativa sociala roller. Trots samhällsförändringar upplever de yngre informanterna att det inte finns en institution som normaliserar homosexualitet. Skolan har inte lyckats förmedla att homosexualitet är normalt och snarare bidragit med stereotypa föreställningar. Som Goffman beskriver finns det redan etablerade sociala roller med tillhörande normer och när stereotypa bilder presenteras kan det innebära en vilshenhet inför vilken social roll som kan väljas.

Mina informanter nämner familjen som en annan betydelsefull institution där samhällets heteronorm kan forma familjemedlemmars förväntningar och reaktioner. Felix upplevde att hans föräldrar ibland var övertygade om att hans tjejkompisar egentligen var hans flickvänner: ”... då på högstadiet, min bästa kompis, det var alltid liksom ’det är Felix tjej’ [...] ’det är Felix tjej’. Sen efter ett tag börja de fatta.” De yngre av mina informanter upplevde familjen som det största hindret för ”att komma ut”, på grund av osäkerheten om hur ”nyheten” kommer att mottas. Lina berättar:

Öppen om det med min familj var jag dock inte förens [sic!] jag var 19 år, det kändes jobbigt att vara öppen mot familjen. Jag vet inte ens varför. Mina föräldrar har alltid varit jätteöppna och särskilt min mamma har varit väldigt mån om gay-rättigheter och så vidare. Men ändå, trots allt detta så blev det en lång tyst kamp för mig. Innerst inne tror jag att jag skämdes, en vill ju inte gärna tänka på att ens förälder ska tänka på att en tänder på någon - än mindre någon av samma kön som en själv.

Lina menar att det var svårt att berätta om sin homosexualitet för föräldrarna, trots deras öppna attityd, ett resonemang som återkommer hos Christoffer, Felix och Konrad:

Christoffer: Nej jag vet inte varför man drar på det sådär. Jag har ju, jag hade ju lite andra problem

Felix: Man är ju rädd att förlora...

Konrad: Man får höra så mycket skräckhistorier

Felix: Man är rädd att förlora de man älskar så, men samtidigt är det väl värt att förlora dem då för de, i och med att de inte accepterar en

Konrad: Men man får ju alltid höra skräckhistorier om att man, han blev utsparkad när han berättar för sina föräldrar och allting sånt där och...

Felix: Ja det finns ju såna familjer också

Konrad: Ja, men får ju alltid hör de skräckhistorierna och de är ju de som ligger och malen i bakhuvudet innan man ska berätta, vad kommer, hur kommer de reagera.

Christoffer: Ja, speciellt bland oss.

Citatet visar hur det finns en underliggande rädsla för att bli utesluten från familjen, från de som står en allra närmast. Risken att vara oälskad vägs mot att få vara sig själv. Christoffer, som är uppvuxen som ortodoxt kristen i en syriansk familj berättar att kulturella familjenormer försvårar att kunna vara öppet homosexuell. Även om hans familj accepterar honom betraktas Felix av hans släkt som hans vän och Christoffer ses singel, eftersom Felix inte kan vara något mer än så. Cassandra fortsätter med sin historia om hur hon ”kom ut” för sina föräldrar:

[J]ag kom ut första gången för min närmaste vän när jag var 17 kanske. Nåt sånt. Och sen så, dröjde det väl ett tag innan jag kom ut för mina föräldrar och min storebror och övrig släkt typ. Då var jag kanske typ 20... [---] Min mamma blev väl lite ledsen liksom som mammor blir, som när ens barn är annorlunda. På den nivån. Men hon var typ lite upprörd typ ett tag, men inte jättelänge. Sen hade hon lite svårt att prata med folk om det, andra folk om det liksom. Men min pappa hade skönaste kommentaren, för jag ringde honom och det var när jag plugga här. Så ringde jag honom och ba "Jag har ju träffat nån så här", "Jaha och vad heter han då", "Nja det är en hon" Han ba "Jaja, men det... Det är ju modernt". Det var min pappas kommentar, ja, nä, ja! "Nu är det kanske inte därför jag är", "Nej nej nej, det förstår jag också. Men ändå, det är ju modernt". Ja så det var typ icebreakern. Så de tog det väldigt bra, eller de har tagit det bra.

I sin berättelse lyfter Cassandra lyfter några intressanta reaktioner från sin erfarenhet av att ”komma ut” som homosexuell. Hon nämner till exempel att hennes mamma blir ledsen dels för att homosexualiteten förknippas med avsaknad av barnbarn, men också för att hennes dotter är annorlunda, vilket i sig berättar något om mammans syn på samhället. Det visas en rädsla från hennes mammas sida om att det är svårt att vara annorlunda i ett heteronormativt samhälle. Detta är även något Tobias Karlsson (2015), TV-profil, berättar om i en artikel på Metro om föräldrars oro. Det är också intressant att Cassandras mamma har svårt att prata om dotterns

homosexualitet med andra, något som också var tydligt i mina äldre informanternas berättelser om deras familjers reaktioner. Cassandras pappa blir ett undantag. Han säger att det är ”modernt” att vara homosexuell. Detta kan tolkas som att han associerar dotterns homosexualitet till en stereotyp livsfas, eller också att han anser att samhället numera accepterar homosexualitet, med andra ord, det är okej att vara ”gay” nuförtiden.

Familjen lyfts alltså även fram som den svåra arenan för de yngre informanterna. Liksom Felix och Cassandra har upplevt att samhället skapar, enligt Goffman, sociala roller åt dem som präglas av heterosexualitet, kan dessa roller även etableras så nära som hos familjen. Felix fick exempelvis ständigt bli ifrågasatt om kompisarna verkligen inte var hans flickvänner och hos Christoffers familj skapar religionen hinder för andra accepterade roller. Eftersom denna ideala bild av heterosexualitet finns från familjen håll blir det inte så konstigt att det finns en rädsla att berätta. Detta kan återigen ses ur en dramaturgisk vinkel, att det finns en rädsla från informanterna att publiken/familjen blir arga eller besvikna för att de blivit duperade av de intryck de fått av aktören. Att en av aktörerna inte har hållit sig till manuskriptet, så att säga. Goffman menar dock att även om andra aktörer kan anse sig vara duperade kan ändå avslöjandet tas emot med sympati. Även om Cassandras mamma blev upprörd så var hon snarare orolig för att hennes dotter nu skulle vara annorlunda, och bemötas som annorlunda av andra. Det finns alltså många skäl för att vilja hålla sin homosexuella läggning dold, även i ett samhälle som officiellt accepterar öppen homosexualitet.

3.1.3 Samhällsförändring

Förebilder och vänner har för några av informanterna gjort en stor skillnad för att kunna bryta heteronormen. För Sara var det betydelsefullt att ha en vän som var bisexuell, en vän som gjorde att ”allt föll så naturligt”. För Cassandra normaliserades känslorna om att vara annorlunda genom att hon hade en äldre förebild som var lesbisk: ”Jaha, man kan va det. Det är inte så himla konstigt”. Konrad lyfter fram Mark Levengood, Jonas Gardell och Richard Wolff som homosexuella i offentligheten, men säger sig ändå upplevt en avsaknad av förebilder. Jan-Åke däremot, har levt som homosexuell i ett samhälle i förändring, menar att kändisar som förebilder kan bidra till att normalisera det som är ovant.

Jo men det kan jag glädja mig åt när jag sitter och ser olika prideparader. Och kan tycka vad härligt det är för de unga människorna att gå ut så med plank och plakat. Och nej men. Det har ju blivit så här helt annat. Men det tror jag förstår du, i min gamla lilla virkade filosofi det där med Christer Lindarw och After Dark, när det började va. Då tror jag på, på nåt sätt liksom, att då försvann mycket av det där som var tabu va.

Förebilder behöver inte enbart vara förknippade med något positivt. Tidigare beskrev de yngre av mina informanter hur förebilder kan bli förknippade med stereotyper. Christer Lindarw eller Mark Levengood, med sin mediala utstrålning kan också skapa idealbilder som inte kan nås upp till. ”Jag är ju inte som de är” är en återkommande problematik när det gäller att försöka finna en roll som passar en själv. Samtidigt ger förebilder möjligheter att också själv kunna bryta den heterosexuella normen.

Samhället har också förändrats och homofobi har blivit ett allt större tabu. Kalle förklarar att ”Jag har snarare utnyttjat det ibland, så där på arbetsförmedlingen och på såna ställen, så säger jag gärna ’min man’ och så va. Då vet jag att då blir de lite... Ja. Homofob vill ju ingen va idag”. Även Sara har upplevt hur det finns människor som anstränger sig för att inte verka homofoba: ”... när jag berättade på mitt jobb att jag bodde tillsammans med min flickvän var att min kollega snabbt som tusan sa ’Jaha om du tror att jag blev chockad nu så blev jag inte alls det, för min bror lever tillsammans med sin kille sedan många år tillbaka!’ sen efter någon timme så kom hon fram till mig för att dubbelkolla att hon verkligen hörde rätt...”. Mina informanter beskriver en rädsla för att berätta för sin omgivning om sin homosexualitet, detta på grund av en osäkerhet i hur det skulle mottas. Saras berättelse om sin kollega visar på hur känsligt det också kan vara att ta om homosexualitet i så att säga omvänd riktning. Att kalla någon för homosexuell är förknippat med en rädsla att den personen kan bli förödmjukad. När Cassandra pratade med en vän om sin läggning fick hon höra ”Jag visste ju att du va lesbisk typ jättelänge, men jag ville inte fråga liksom”. Att vännen inte ville fråga kan tolkas som en osäkerhet i hur Cassandra skulle reagera; skulle hon bli förödmjukad? Felix stöter på exempel i det dagliga livet: ”... när de frågar om min sambo så säger de ’Ja, se vad hon tycker’ och jag ’han’. Och de fortsätter som när jag var på Mio, hon bara ’Alltså hon kanske tycker så blabla’. Jag ’han har’... Hon kunde liksom inte få in att jag sa han. [...]. Jag vet inte om hon var rädd för att hon hörde fel...”. Återigen kan det vara rädslan för att verka homofob, eller för att förödmjuka, som ligger bakom.

Det verkar som att rädslan för att verka homofob, eller rädslan för att råka förödmjuka någon genom att påtala homosexualiteten, har skapat en socialt etablerad roll där det finns en förväntan på rollens agerande när homosexualiteten uppdagas. I praktiken är det inte alltid så, vilket informanterna ger exempel på. Det blir ändå en viss chock när fasaden genomskådas. Detta eftersom sexualitet är något som ofta hålls i det privata och sällan reflekteras över att vara annat än just heterosexuell.

Homosexualiteten är officiellt accepterad, men i praktiken ändå ett ämne förknippat med tabun. Överlag ser mina informanter ändå en förändring. Kalle och Karl beskriver att: [Kalle:] ”Jag tycker det är väldigt skönt att folk inte reagerar på att jag är bög. Det är skönt.” [Karl:] ”Väldigt, väldigt skönt.” Även Jan-Åke ser en förändring som för honom är positiv: ”Jag tror det har öppnat mycket. [---] ... alla vet att ... bög och allt det där. Men jag har aldrig hört ett ont ord om det. [...] och de slänger in alla sina småbarn med mig [i den lokala butiken] så jag sitter där inne med massa småungar och leker med potatisar och morötter. Nej... Jag tror inte folk är så. Man läser ju om det där. Även i mindre små byar till exempel.” Enligt Christoffer, Felix och Konrad har det även förändrats bara under de senaste 10 åren:

Felix: Men nu har det stängt [en gay-klubb] Och det är kanske bra, för det betyder kanske att det inte behövs längre. För det här var ändå tio år sen jag var där. Tänk dig tio år sen jag var där. [...] Och liksom, på tio år händer det mycket, det känns som nästa generation som kommer nu, de är mycket mer open minded liksom. Över liksom.

Konrad: Det är ju för att det är mer synligt, folk pratar med om det, det är mer media om det, man behöver inte... [...] Det händer inte så mycket, längre [de andra håller med]. Men förut, första gången jag kommer ihåg jag hängla med en kille inne på Harrys i Motala, så tömde vi dansgolvet. Alla bara lämna dansgolvet. Mm. Så det är som en helt annan grej. Skulle jag hängla med en kille på nattklubben här skulle ingen bry sig.

Christoffer: Nej det skulle inte bry sig

Felix: Nej jag tro ingen skulle bry sig faktiskt. Ja men nån kanske men...

Konrad: Men jag skulle inte tömma dansgolvet

Felix: Nej nej nej det tror jag inte

Christoffer Men jag tror att de, alltså folk är nog mer upplysta, de är mer... Vana vid det, de bara jaja

Felix: Jag tror att det flesta känner nog nån nu som är också. Fler våga komma ut och då är det mer. Det spelar ingen roll, det kanske är ens syssling och då känner man ja men min syssling är, det är inget konstigt. Han är inte konstig. Det blir inget konstigt.

Cassandra menar att de yngre är allt mer öppna för homosexualitet. Även om skolan brister i undervisningen finns andra vägar för ungdomar att hantera att sitt avvikande från heteronormen.

Jag jobbar ju på en fritidsgård för hbtq-ungdomar, eller så här volontärjobbar som jag känner att om jag hade haft det när jag var typ 15 så hade det varit underbart liksom. [...] Så varje torsdag så är det bara öppet för hbtq-ungdomar, så om man identifierar sig som homo bi trans eller queer så får man, det är liksom exkluderat, så det är bara de som får vara där. Och det är som vilken fritidsgård som helst, vi typ hänger och gör saker liksom. Och pratar ganska mycket, de är ganska mycket. Det är jobbigt att vara tonåring, men det bir extra jobbigt att vara tonåring när man liksom är osäker på sin identitet liksom och så att. [---] Vi försöker vara den lilla frizonen där allting inte är heteronormativt...

Väl ”ute ur garderoben” har informanterna inte stött på några särskilda problem. Genom sin ålder har de äldre av mina informanter en längre erfarenhet och märker en större skillnad mellan att vara homosexuell nu och då. Karl och Kalle ger uttryck för hur skönt det är att de kan vara sig själva och Jan-Åke får leka med barnen inne på den lokala butiken. Yngre informanter som Felix, Konrad och Christoffer diskuterar hur gayklubben kanske inte längre behövs eller att det

inte är så konstigt att killar hånglar med varandra på dansgolvet. Dagens generation är mer van vid homosexualitet och det görs särskilda satsningar på att ge stöd till tonåringar som kännetecknar sig som hbtq. Detta kan ha en koppling till att homosexualiteten fördes upp till den offentliga ytan när AIDS bröt ut (Hekma 2007: 339; Rizzo 2007: 220), men det kan nog också kopplas till homosexuella förebilder började tangera normerna och vävas samman med redan etablerade sociala roller som inte i första hand var förknippade med homosexualitet. Precis som Felix tidigare uttrycker det är det inte längre något konstigt att ”komma ut” eftersom alla känner någon som är homosexuell. Värt att notera är att även om det endast är Cassandra som har lyft att hennes mamma förknippar hennes homosexualitet med avsaknaden av barnbarn, så har även Jan-Åke, Karl och Kalle, samt Christoffer och Felix gett uttryck för att de själva gärna skulle ha haft barn. De äldre av mina informanter uttrycker däremot att de valt homosexualiteten före barn, eftersom de inte haft någon möjlighet med adoption. Christoffer och Felix har däremot större möjligheter och trots att nutida förebilder som Anja Pärson, Peter Jöback eller Jonas Gardell och Mark Levengood har barn, upplever de att barn inte är möjligt för dem. Detta kan tolkas som att de har en bild av, förväntningen på rollen, att homosexuella inte är förknippade med att ha barn.

Sammanfattningsvis uppfattar mina informanter det som enklare och mer accepterat att numera leva som homosexuell, trots att samhället i stort kan sägas vara heteronormativt. Klimatet är allt mer öppet. Samhället, menar mina informanter, är dock ännu inte helt välkomnande. Jag har valt att lyfta fram denna del av intervjuerna, dels för att det var något som mina informanter själva särskilt lyfte fram, men också för att det ger en inblick i hur informanterna betraktar samhällets normer om sexualitet. Detta ger en bakgrund till min fortsatta diskussion om mötesplatser, signaler och symboler som homosexuella använder sig av, för att identifiera andra homosexuella och för att dölja sin egen homosexualitet. Med hjälp av mina informanters varierande åldrar och erfarenheter blir det en diskussion med både historiska och nutida perspektiv.

3.2 Mötesplatser

I ett samhälle som inte accepterar homosexualitet använde mina informanter olika strategier för att möta både tillfälliga och stabila partners, samt homosexuella vänner i allmänhet.

3.2.1 Möten i det fysiska rummet

För de äldre av mina informanter har det fysiska rummet som mötesplats varit viktigast. Tider innan dagens internet och öppenhet innebar andra vägar, men också strategier för att kunna möta andra homosexuella. Jan-Åke berättar om hur han och hans första förälskelse ”smygpussades i bilen” för att inte bli påkomna när de jobbade tillsammans på lasarettet, men han hade även andra knep. Malmö beskrivs av Jan-Åke som en liten stad på 1950- och 60-talet, där var det stor risk att bli påkommen och att ”få ett rykte om sig”. Därför åkte han till Köpenhamn:

Jag sa till mamma sa jag. 'Mamma? På söndag gör de Svansjön på *Det konglige*' - Alltså i Köpenhamn va. 'Ja, jag tänkte åka över och se den'. 'Ja men gör du det. När ska jag komma, vilken båt åker du hem med då, för då kan vi åka ner och hämta dig'. 'Nej det behövs inte, för jag kommer när jag kommer så ja'. Så var man så jävla, ja man var så jävla smart då. Så gick man in på *Det konglige* och köpte ett program. För inte fan såg jag Svansjön där inte. Nej nej nej. Det var ju mycket sånt lögneri.

Jan-Åke beskriver också hur han har åkt till New York för att finna ett ”litet äventyr” och i Stockholm funnit möjligheter att möta partners som bjudit med honom på resor. Goffman bakre och främre region och när det spelas en teater för att dupera publiken återkommer dessutom när Jan-Åke ljuger för sin mor som strategi för att kunna uppleva subkulturen utan att hans fasad blir avslöjad.

Det går att spåra särskilda mötesplatser för män att ha sex med varandra ända tillbaka till 1800-talet, exempelvis Humlegården i Stockholm, Heden i Göteborg och Gustaf Adolfs torg i Malmö (Norrhem et. al., 2008: 106f). Trots ett alltmer öppet klimat framåt 1970-talet fanns det i Sverige fortfarande inte mer än något enstaka gaydisco i Stockholm och Göteborg. Det var Köpenhamn som var ”gay-centrum” (Norrhem et. al., 2008: 154), medan de med ekonomiska möjligheter också reste till New York eller San Francisco. Det fysiska rummet har alltså varit betydelsefullt och särskilda platser har blivit förknippade med homosexuella aktiviteter. Vi kan se Goffmans främre och bakre regioner i det offentliga rummet, där den bakre, homosexuella, regionen ständigt riskerar att avslöjas. Det som istället blir särskilt intressant är vilka strategier som används för att kunna ses i det offentliga utan att bli påkomna av fel personer. Storstäderna var ett sätt att närma sig den homosexuella subkulturen, bland annat Köpenhamn och New York dit Jan-Åke åkte. Som en av de mest gayvänliga städerna på sin tid är det alltså inte konstigt att Köpenhamn lockade med sin närhet.

Förutom att vissa städer var förknippade med gay-kultur, beskriver Karl sina möten med homosexualitet på särskilda platser. Han berättar hur han stötte på homosexuella skolkamrater

och hans första sexuella kontakt med en man skedde mellan Linköpings Domkyrka och gymnastikhuset, nämligen på den, bland homosexuella, historiskt klassiska pissoaren. Karl, som under sin högskoletid studerade i Stockholm, berättar att där fanns det många pissoarer "... på den tiden, varenda gatan kunde man ställa sig och pissa. Där står alltid någon kåt kille. För det var jättelätt att gå in och om man själv var kåt av nån anledning. Det var gjort på tre minuter, mindre än tre minuter. Fixat och en kul kontakt och i annat fall inte." Humphreys (1975: 1f) beskriver att pissoarer i USA får slangbenämningen *tearoom*, de är platser där homosexuella män möts för snabbt opersonligt sex. Humphreys (ibid.) menar att både ogifta och gifta män, hetero- som homosexuella besöker dessa *tearooms*. Självklart betraktas inte varje pissoar som ett *tearoom*, utan de platser som får rykte om sig räknas till att vara ett sant *tearoom*. Förutom pissoarer kan det handla om biograf, buskage, bilar, huvudsaken är att de är både åtskilda och lättillgängliga (Humphreys, 1975: 1f). Det är viktigt att inte fel sorts personer lockas dit. Istället väljs avskilt liggande toaletterna eller de som inte är särskilt tilltalande (ibid.: 11f). Att vara en del av ett *tearoom* är inte utan risk. Som offentliga platser kunde de drabbas av polisräder. Därför krävs strategier och regler för att få opersonligt sex och samtidigt minimera risken för att bli påkommen av fel personer (Humphreys, 1975: 47f). Till reglerna hör bland annat att inte utbyta information om sig själv, undvika tonåringar, aldrig tvinga eller kritisera någon. Genom att använda signaler som strategi gick det att utan risken med ord förmedla sina verkliga intentioner (ibid.). Till exempel kan signaler skickas genom att använda gester med händer, fötter och huvud på så sätt att utomstående inte förstår (ibid.: 20). Några av Humphreys (1975: 50) informanter beskriver att inne på pissoarerna sker allt som i en levande teater. Ingen vet dock vilken roll de kommer att spela gentemot de andra aktörerna, eller om de kommer att gå "tomhänta" därifrån. Det är viktigt att de som inträder i spelet fort visar att de spelar med (ibid.: 78f). Om inte blir de betraktade som inkräktare och teatern avbryts. Innan rollerna är besatta och spelet igång råder en viss form av panik. Spelet kan plötsligt bli oorganiserat och aktörerna är ständigt beredda att skydda sig själv genom att dölja sina spår eller fly pissoaren. Här görs Goffman och hans dramaturgiska perspektiv särskilt tydligt, där roller och signaler måste tillämpas för att spelet ska kunna flyta på.

Pissoarerna var inte den enda mötesplatsen. I Stockholm berättar både Karl och Kalle att parkerna var särskilt betydelsefulla. "Alltså bögar raggställen utomhus har en gemensam nämnare och det är det är vansinnigt snyggt vanligtvis. Vackra utsikter, vatten.", beskriver Kalle. Skinnarviksberget och Humlegården i Stockholm var två av de parker dit Karl och Kalle vände sig: "Man bara strövar omkring och så ser man nån kille som ger en ett öga och så kanske

man stannar upp och möjligtvis går fram och pratar med honom eller följer efter honom någon liten bit sådär. Tills att bägge två känner sig trygga nog att ta kontakt och sen så snackar man och man går hem till någon eller kommer överens om nåt.” Dessutom fanns badhusen att gå till som homosexuell, något som inte förknippades med risk: ”De [baderskorna] visste precis vad som hände där och det var ju deras försörjning”, beskriver Kalle. För Karl blev de sexuella mötena under en tid ett beroende. Jan-Åke beskriver också att han själv är förvånad över hur lätt det är att finna undangömda ställen:

Men jag visste ju att man träffa folk i underground, men det har man ju vetat sen man läste Stockholmsskildringar. Det var inte så märkvärdigt. Men hur man visste om klubbar och så det begriper jag inte. Det måste va osynliga streck alltså på gatorna, för att jo nä, det har jag tänkt på. Hur man liksom kan snusa upp sånt. Det begriper jag inte riktigt. Nej. Nej men så är det. Så är det bara. Så är det. Det... Ja. Ja. Det är nog bara det jag kan säga där. Det är någon rad där. Ja, det är någon rad, ja det är det alltså.

I USA gällde det att bland alla offentliga toaletter finna ett verkligt *tearoom*, enligt Humphreys (1975: 1f), något som inte verkar vara fallet för Karl som berättar att det fanns en pissoar på varenda gata att vända sig till när behovet så krävde det. Jan-Åke berättar också hur lätt det har varit för honom att hitta de särskilda klubbarna. Det var som att följa en osynlig tråd. Det går därför att fråga sig varför fler homosexuella inte blev avslöjade i det offentliga rummet. Det kan finnas olika förklaringar, kanske att omgivningen inte brydde sig särskilt mycket eller vissa områden var så förknippade med homosexualitet att vad som föregick där blev ”osynligt”. Oavsett vilken anledningen är så ger Karl och Kalle exempel på när det fanns personer som var väl medvetna om vad som försiggick. Baderskorna var invigda i den homosexuella sfären och kan sägas vara aktörer i det homosexuella spelet.

I stort bekräftar Karl, Kalle och Jan-Åke de klassiska mötesplatserna på 1900-talet, samtidigt som de också har lyft fram att det inte enbart var särskilda platser som genererade möten utan kontakter med andra möjliggjorde fler kontakter. Jan-Åke smygpassades i bilen och Karl stötte på homosexuella skolkamrater. Dessutom möttes Karl och Kalle första gången på Pressbyrån i Stockholm och deras gemensamma kontaktnät ledde till att de kunde mötas på nytt. Kontakter är fortfarande viktiga idag. Konrad mötte sin första pojkvän genom att delta på sina vänners möhippa, medan Lina mötte sin Sara genom att de båda engagerade sig aktivt inom samma politiska ungdomsförbund. Ibland sker mötet utan någon tydlig homosexuell kontaktväg, vilket inträffade för Cassandra. Hon och hennes första flickvän möttes på en studentfest: ”Blev full och det funkar ju uppenbarligen ganska bra. Sen ledde det ena till det andra som ledde till det tredje, typ. Och sen blev vi tillsammans.” Dock säger Felix att ”det är inte ofta man har träffat

nån som inte är på en gayklubb, inte är på internet på en gaysida. Det är inte ofta det händer på ett vanligt ställe så. Det har hänt mig kanske en gång”. Gayklubben är särskilt viktig, vilket framkommer hos Christoffer, Felix och Konrad. På grund av att samhällsklimatet är så komplicerat är den vanliga krogen inte rätt ställe att ”ragga” på:

Christoffer: Nej, men alltså det är ju så, jag tror att man går ju oftast till gayvänliga barer eller...

Felix: För man är ju också rädd...

Konrad: Näää, inte på internet på samma sätt

Christoffer: Ute alltså klubbar...

Felix: Jag skulle aldrig våga flörta med nån

Konrad: Nej inte alltså

Felix: Alltså gå fram till nån, man kan ju bli nedslagen. För en del är ju väldigt hatiska.

Konrad: Men det är ju...

Felix: Skulle inte gå fram till nån på ett vanligt ställe. På en gayklubb vet man ju där kan man ju. Där är man säker liksom

Gayklubben är viktig för att få just kontakter för ungdomar, framförallt för de som kommer från småstäder. Konrad beskriver: ”Så gick jag på RFSL, blev medbjuden till RFSL. De hade ju nattklubb här [i Linköping] och då gick man ju hit och lärde känna nytt folk. Och så, men annars i Motala hade jag inte många som var homosexuella. Det var här i Linköping jag hade homosexuella vänner.” Felix blev sorgsen när en av klubbarna stängde innan hans 18-årsdag. ”Jag var så besviken. Jag kommer ihåg det så väl. Jag var SÅ besviken. [...] Nej men för mig, från Motala. Joy här uppe, jag bara drömde om att få gå på Lino.”

Mina yngre informanter menar dock att det finns problem med gayklubben. Dels är den i en småstad inte diskret, men ”utbudet” är också begränsat i små och litet större städer:

Konrad: Men Motala är ju så litet så där är det ju, var det väldigt få homosexuella. Speciellt som var öppna. Och är man inte öppen, så fick man ju inte kontakt riktigt med dem. [---]

Christoffer: Ja! Ja! Det fanns ju inget annat. Så det var bara Stockholm som gällde.

Konrad: Och här i Linköping var det samma människor som gick ut så det var ju inte så att man...

Felix: Typ 5 olika personer...

Konrad: Nja, när jag gick ut var det väl en sådär 25-50 pers där. 75 kanske nån gång

Felix: 75!?

Konrad: Mmm, men det var ju inte så att man raggade där.

Felix: Säkert samma människor som är kvar när jag var [skrattar].

Konrad: För gick man hem med fel person fick man ju lite rykten. Lite så. Så det gällde ju. Man gick inte dit för att ragga riktigt heller.

Norrhem (2001: 18ff) har i sin bok *Den hotfulla kärleken* gjort en sammanställning av hur det var att vara homosexuell i Västerbotten 1950-1980. Han anser att det var särskilt svårt eftersom homosexualitet inte tycktes ha existerat öppet i Norrbotten under denna tid. Bland annat ser han att ordet homosexuell inte finns i de norrländska uppslagsverk vilka fanns att tillgå under denna tidsperiod (ibid.). Norrhem (2001: 18ff) menar att det säger en hel del om den heterosexuella

majoritetens syn på homosexualitet. För att få kunskap om homosexualitet var biblioteken en kunskapskälla, särskilt den medicinska litteraturen, men även tv och radio blev en kanal för kunskap (Norrhem, 2001: 63f; 67ff). På 1960-talet blev tidningarnas annonssidor ett vanligt sätt att få kontakt med andra homosexuella och kod användes för att andra homo- och bisexuella skulle förstå innebörden i annonsen (Norrhem, 2001: 89). Telefonlinjer startades och fick en roll som nätverksskapare (ibid.: 94). Rykten och att besöka särskilda hotell och barer var andra sätt att möta homosexuella (ibid.: 97ff; 103f). År 1972 startade RFSL i Umeå, men få medlemmar bestod av umebor. Detta kan kanske förklaras av att många var rädda att bli påkomna på hemorten, och därför sökte medlemskap i andra städer (ibid.: 112f). Arbetets museum i Norrköping samlade år 2005 in berättelser från hbtq-personer i Sverige. Verket resulterade i det tryckta verket *Här har du mitt liv: skildringar vid sidan av normen : tolv berättelser av homosexuella, bisexuella och transpersoner*. I boken beskrivs olika mötesplatser från hbtq-personer mellan 32-61 år. Flertalet av berättelserna beskriver hur möten sker i storstäder (Arbetets Museum, 2005: 50) eller i baren (ibid.: 61), men också i matbutiker eller postkontor (ibid.: 106). Berättelserna lyfter också fram annonsering i bland annat Dagens nyheter (ibid.: 10), och genom anonyma samtal på *Heta linjen* (ibid.: 19). Arbetets museums informanter berättar alltså samma historia som mina informanter gör kring mötesplatser i storstäderna och på gayklubben. De lyfter också fram den något bortglömda aspekten, att mötas i den privata sfären och hur homosexuella i par kan bli stämplade som tråkiga Svensson-par som har anpassat sig efter den heterosexuella normen (ibid.: 117).

Varken mina äldre eller yngre informanter säger sig ha använt annonsering, men liksom Arbetets museums informanter och som Norrhem beskriver det har de känt sig tvingade till att dölja delar av sin homosexualitet, detta för att inte själva bli upptäckta eller för att riskera att förolämpa ”fel” sorts människor. Det finns flera rapporter om att homosexuella riskerar att råka ut för diskriminering och våld (se exempelvis nyheter²⁴, 2013; Sveriges Radio, 2014; Aftonbladet, 2011), så den rädsla som beskrivs är inte konstig. Därför är gayklubben viktig. Den ger homosexuella möjlighet att träffas där den homosexuelle inte behöver dölja sin homosexualitet. Mina informanter menar att det inte är säkert att ”ragga” på en vanlig klubb, därför föredrar de att besöka RFSLs gayklubbar. Gayklubben erbjuder trygghet eftersom missförstånd kan undvikas där. Trots att det går att se en historisk förändring, att kunna vara alltmer öppen med sin homosexualitet, så är homosexualiteten ändå något som ibland vill hållas i bakgrunden eller döljas.

3.2.2 Digitala möten

Även om gayklubben möjliggör fler möten så finns den inte överallt, särskilt inte i småstäderna. Mina informanter beskriver istället att de vänt sig till internet för att söka kontakter där QX⁴ är en ingångspunkt. Internet erbjuder anonymitet, vilket kan vara viktigt för den som är osäker på sin sexualitet. Lina berättar:

Jag startade en qx-sida när jag var 17 år då när jag tänkte att det var slut med att gömma sig. Jag gjorde det inte för att "ragga" utan mer för att prata med likasinnade. Jag kände bara en homosexuell person, en tjej i min gymnasieklass som jag var god vän med - åtminstone på qx - annars kände jag mig väldigt ensam om att vara lesbisk i min småstad. På qx hittade jag andra från Motala och även om jag inte kände dem eller ens skrev till dem så kände jag att jag iallafall inte var så ensam som jag trodde. Det kändes befriande att prata med andra på qx, det var som ett andningshål där en kunde vara sig själv för det var ju ändå ingen som kände en.

Samma resonemang för Felix att, QX har "... betytt jättemycket också. Alltså få komma kontakt med folk i samma ålder framförallt. [...] Första gången i hela mitt liv kände jag mig inte konstig." Internet har dock inte varit helt oproblematiskt. Under den period internet började bli allmänt använd var tekniken inte lika snabb att följa utvecklingen. Det var med andra ord väldigt segt att koppla upp sig på nätet. Många familjer delade dessutom på en dator och därför behövdes strategier att kunna dölja sitt sökande efter andra homosexuella. "Jag fick gå upp efter skolan, logga in på internet, sitta i kö på QX i 27 minuter och sen kommer mamma så måste man stänga ner och sen får man sitta i kö i 27 minuter igen...", berättar Felix. Internet upplevs ändå som ny kraftfull möjlighet för att finna kunskap, finna andra likasinnade och förstå sig själv:

Felix: Men det var ju lite annorlunda för mig för jag är ju tio år yngre än er. Så för mig var det mer, jag visste mer.

Konrad: Ja och du hade internet med

Felix: Ja det var en jätteräddning

Tikkanen och Ross (2000: 606) har undersökt hur homosexuella får kontakt med varandra genom internet. I sin studie har de fokuserat på chattrum för homosexuella och konstaterar att det finns flera anledningar till varför internet blir ett val. Internet möjliggör anonymitet och i chattrummen finns också vetskapen om att vara accepterad. Även chatten ger möjligheter att möta andra, samtidigt som det är billigare än att besöka barerna vilka dessutom har åldersgränser (ibid.). Chatten ger alltså också möjlighet för yngre att skapa kontakter. Som tidigare konstaterat sker de flesta möten mellan homosexuella i storstäderna. Genom internet har geografiska hinder förenklats. Det är lättare att hitta andra på närmre håll, men också att vara en del av en gemenskap som inte finns på hemorten. För de som håller på att "komma ut" som

---

⁴ QX är i grunden en gratistidning riktad till hbt-personer, men som numera också finns online på qx.se. QX grundade även cruiser som ett community, en mötesplats online för hbt-personer.

homosexuella kan den gemenskapen vara ovärderlig. Att möta sin partner ”online” är inte ovanligt för heterosexuella och även för homosexuella har internet blivit ett medium för förmedling av kontakter (ibid.). De som besöker de homosexuella chattrummen är oftast yngre män, de har även oftare låg utbildning och kännetecknar sig främst som bisexuella. De ingår sällan i någon hbtq-organisation (Tikkanen och Ross, 2000: 610). Det är vanligt att möta homosexuella partners, tillfälliga såväl som stadiga, genom chattrummen framförallt bland yngre (ibid.: 611). På RFSL:s chattplattform går det att välja region och det underlättar personliga möten (ibid.: 613). Värt att nämnas är även att ingen i Tikkanen och Ross studie upplevt något våld vid personliga möten med chattkontakter till skillnad från vad de har råkat ut för på ”raggningsstråken” (ibid.).

Vad vi åter får exempel på är hur homosexualiteten kräver strategier för att hållas dold, även på internet. Däremot är en tydlig fördel med internet att dess tillgång till mötesplatser lyckas med att ge individer fler sätt att skapa en egen identitet. Internet ger möjlighet till att undgå att känneteckna sig själv med stereotyper, något som skolorna upplevs inte ha lyckats med, som jag diskuterade tidigare. Att de som däremot söker sig till internet skulle vara lågutbildade eller specifikt bisexuella, enligt Tikkanen och Ross studie, stämmer nog sällan in idag utan internet är en mötesplats för alla, utan att behöva tillhöra en hbtq-organisation. Internet ger med andra ord möjligheten att kunna ifrågasätta den heterosexuella normen, helt enkelt genom att internet tillhandahåller information. Efter att HIV bröt ut på slutet av 1970-talet, blev det nödvändigt att homosexualitet lyftes upp till ytan. Genom detta kunde tankar om ifrågasättas. Även om till exempel Felix blev tvungen att vänta i 27 minuter på att bli uppkopplad till QX, bara för att bli störd av sin mamma, blev internet en ytterligare informationskälla för och om homosexuella.

Internet har utvecklats i takt med mobilanvändandet och de klassiska sidorna QX och Cruiser är inte dit mina informanter i första hand vänder sig längre. Istället används så kallade dejting-applikationer (app), i intervjuerna huvudsakligen Grindr⁵ och Tinder⁶. Konrad berättar att Grindr inte alltid varit så accepterat utan setts som ”slampigt”, men numera är appen en del av de flesta ”singelbögars” telefon. Detta stämmer överens med dokumentären *Den mobila*

---

⁵ Grindr beskrivs som en applikation endast för homosexuella män. Applikationen visar upp andra användare i närheten och baseras på platsjänster. Användarna skapar en profil och kan både chatta och skicka bilder till andra användare som är i närheten.

⁶ Tinder är en applikation som kan ställas in efter sexualitet. I applikationen ställs område in och personer i närliggande område väljs ut. Användarna får då upp bilder där de kan välja att ”swipa” höger om personen verkar potentiell och vänster för att gå vidare till nästa person. Om två användare ”swipar” åt höger matchas de ihop.

revolutionen (UR, 2015), som berättar att dejtingappar utvecklades från sin datoriserade form då behovet blev större för snabba möten. I dessa appar matchas personer ihop, möjliggör omedelbara resultat och också att se var den andra personen befinner sig. Onlinedejting som tidigare sågs som ”slampigt” blev ett av de vanligaste sätten att träffas på, inte minst för homosexuella (ibid.). Appen används dock sällan i syfte att faktiskt dejta någon, åtminstone enligt Konrad. Han menar att appen är ett sätt att se om två personer ”klickar personligt” och trivs ihop ”i sänghalmen”. Fungerar det kan det möjligen bli tal om en dejt. Felix och Christoffer, vars vägar korsades först korsades ”offline”, har dock Grindr att tacka för att de träffades igen. Cassandra använder istället Tinder, men till skillnad från Konrad, Felix och Christoffer, använder hon den inte för att få snabbt sex utan snarare för att möta någon att dejta. Hon beskriver att:

... det är ett ganska bra sätt om man kan tänka sig, härifrån när man ändå till Stockholm, kanske till och med Göteborg så det är ett ganska stort spann liksom. För det är ju inte ett, det finns inte ett enormt utbud liksom. Men det är väl ganska bra. Eller det är ganska så här ytligt egentligen, iallafall till en början. Ja den här personen såg bra ut, den här ser inte bra ut. Men så är det ju i det vanliga livet också egentligen när man träffar andra.

I takt med samhällets och internets utveckling kan vi alltså se hur det skapas nya strategier för homosexuella att mötas. De traditionella mötesplatserna och gayklubbarerna får inte längre samma utrymme. Appar kan nu erbjuda trygghet och ge möjlighet till både snabb dejting och långa förhållanden. Det kan tänkas att appen blir problematisk i och med att det går att spåra andra, men appen möjliggör ett strategiskt sökande efter homosexuella, utan att behöva vara rädd för att kontakta ”fel” person. Mina informanter upplever ingen rädsla inför att använda apparna, utan de ser apparna som positiva verktyg i en ännu begränsad och osäker värld. Det är viktigt att poängtera att internet inte enbart vänt sig till de homosexuella, men de har utan tvekan gynnats mycket av internet och apparnas utveckling. Det finns däremot tendenser till att det kan finnas en genuskillnad i användandet av apparna, där det ges uttryck för att män använder apparna för snabbt sex och därefter kan tänka sig att dejta, medan kvinnor istället letar en partner att dejta i första hand.

3.3 Signaler

Sara väcker i följande citat en intressant fråga:

”Jag väntade dock tills jag hade flickvän med att berätta för farmor, jag vet inte varför men jag tyckte det kändes lite så där att prata om det öppet med äldre. Men när jag sa det så sa jag ’Jag har träffat någon, hon heter ***’, då sa hon bara ’Jaha, vad kul! Vet du att jag tänkt att det kanske var så att du gillade tjejer!’”

Frågan är: Hur kommer det sig att någon misstänker en annan person för att vara homosexuell? Mina informanter berättar att det finns vissa aspekter som gör att tankarna, och misstankarna, dras dit. Det handlar om språk, signaler, symboler och kläder. Dessa fyra begrepp kan alla anses vara signaler och visst är det sant att de alla signalerar något till andra att tolka. Signaler handlar i detta fall både om själva signalerandet, men också om att signalera med hjälp av till exempel gester och blickar.

Paul Baker har i *Polari - the lost language of gay men* (2002) undersökt det hemliga homosexuella språket, eller Polari som det kallas av många. Polari var ett språk som användes av homosexuella män och kvinnor i främst London, men även i andra städer med en etablerad homosexuell subkultur i Storbritannien under 1900-talets första 70 år (Baker, 2002: 1). Baker (2002: 10) menar att subkulturer skapar egna sociala identiteter utifrån de fördomar som finns om dem, vilka sedan imiteras av subkulturens medlemmar och på så sätt ”bekräftar” fördomen. Enligt Baker (ibid.) skulle detta innebära att homosexuella medvetet eller omedvetet skulle tala på sådant sätt som reflekterar aspekterna av fördomar om ”bög-språk”. Bakers (2002: 16) egen syn är att identitet ständigt utvecklas och gör så på grund av interaktion. Hans intresse för Polari är särskilt hur språket bidragit till förändringar i och skapandet av homosexuell identitet över tid. Polari är ett resultat av influenser från flera olika subkulturer (Baker, 2002: 19). En influens kommer från subkulturen *The Mollies* vilket var människor som umgicks på så kallade *Molly houses*, det vill säga klubbar och tavernor där medelklass och arbetarmän kunde träffas i syfte att socialisera och få sexuella kontakter (ibid.: 22). Polari har dock främst använts inom teatervärlden (ibid.: 32). I Polari har olika slanguttryck använts för att beskriva människor, identiteter, kläder, kroppar, samt socioekonomiska tillhörigheter (Baker, 2002: 61). Ord som till exempel *butch*⁷, eller *trades*⁸ är ord som vi kanske känner igen idag (ibid.: 43). Polari fick sitt uppsving när många homosexuella började flytta in till städerna där de fick möjlighet att vara mer anonyma (Baker, 2002: 63). Genom att använda Polari kunde andra identifieras och det gick att identifiera sig för andra som homosexuell. Att inflika ett ”böigt” ord här och var i samtal var ett sätt (ibid.: 68). Polari kunde även tjäna som ett sätt att lyckas få tillträde till subkulturen (ibid.: 83).

---

⁷ Butch är ett beskrivande ord för lesbiska med manliga karaktärsdrag.

⁸ Beskrivning av de män som möttes för snabbt och opersonligt sex på *tearooms*, exempelvis pissoarer.

När mina informanter däremot talar om språk handlar det inte om att det finns ett särskilt hemligt kodspråk som endast homosexuella använder sig av. Istället menar de att det finns föreställningar om hur den stereotype homosexuelle talar. Karl beskriver hur han visste att någon var ”bög” när han raggade i parken: ”Fjollighet förstås va. Om man ser nån som är jävligt fjollig som pratar väldigt högt, så där så, Då förstår man ju.” Även Sara förstod att Lina var lesbisk med hjälp av en stereotyp: ”Jag kände på mig ganska fort när vi skrev till varandra på internet att hon var gay, men jag visste inte det från början. Jag förstod det på sättet hon pratade om sig själv tror jag. Intressen och så kanske, att hon studerade genusvetenskap tyckte jag talade en del - tragiskt nog.”

Jan-Åke å andra sidan har själv fått agera stereotyp i andras ögon:

Och så gick jag till posten och det var bara en kassa öppen och där stod en kille bakom mig. En sån byggnadskille som jobbade. Men kassörskan och jag kunde prata och vi snackade och snackade och snackade. Och så säger den här killen bakom mig: "Alltså de där jävla bögar, de tar tid". Vet du vad jag gör? Jag vänder mig om och tittar på honom och säger: "Du är inte min typ, du behöver inte va rädd" sa jag. Så fortsatte jag snacka med karringen. Du kassörskan fick stänga luckan. Hon skratta så hon var tvungen att stänga.

Trots stereotypa uppfattningar menar Kulick (2000: 247) att det inte finns något särskilt språk för homosexuella. Istället använder somliga homosexuella vanligt språk på ett särskilt sätt och att detta inte går att likställa med ett språk som endast förstås av människorna inom den egna gruppen. Det blir istället ett slags slang. En enkätstudie under 1970-talet visade att slangen inte användes av samtliga homosexuella och därför går det inte att påstå att det också fanns en homogen homosexuell subkultur, hävdar Kulick (2000: 249f). Något som ytterligare försvagade slangens grupsammanhållande funktion för homosexuella var att mycket av ordförrådet var känt och delat med heterosexuella. De som dock använder slangen kan genom den lyckas utesluta andra och samtidigt förstärka deras gemensamma sociala band (Kulick, 2000: 264). Det kan också ifrågasättas om det alltid är positivt att använda slangen. Den kan signalera homosexualitet till andra, men också göra den homosexuella mer stereotypiserad (ibid.: 252f). Den vanliga stereotypen har blivit att det går att höra på röstens tonläge vem som är homosexuell eller inte. I blindtexter har man dock inte kunnat visa något som helst samband mellan röst och sexuell identitet/orientering (ibid.: 260f).

Språket, hur det används och vilka intressen det förmedlar kan väcka tankarna om att en annan person är homosexuell. Med Goffmans perspektiv sker mänsklig interaktion genom ett symbolutbyte. Symbolerna kan bestå av att bland annat språk och gester. Polari gjorde det möjligt att kommunicera homosexualitet i det offentliga rummet, i Goffmans främre region,

men på ett dolt sätt. Däremot ifrågasätter Kulick om det idag går att om ett särskilt homosexuellt språk, snarare är det frågan om slang. Men, oavsett frågan om slang eller språk, är det verbala ett sätt att kommunicera sin homosexualitet. Det är ett utbyte av symboler som kan tolkas av andra homosexuella, liksom av heterosexuella som är insatta i symbolernas mångtydighet. Det är så jag vill förstå mina informanter. Till exempel förstod Sara att hennes Lina var lesbisk eftersom hon utbildade sig inom genusvetenskapen. Karl och Kalle beskriver också hur fjollighet är något som hörs, medan Jan-Åke fått höra att ”bögar” tar tid med sitt prat. Enligt Kulick kan inte homosexualitet kopplas samman med ett särskilt sätt att prata, så slutsatsen får bli att mycket lika stereotyper används av de som är homosexuella och av de som inte är det. Baker lyfter detta som ett sätt att skapa sociala identiteter utifrån andras projicerade egenskaper på gruppen i helhet. Eftersom det finns en känsla av att få egenskaper tillskriven sig själv är det kanske inte heller så underligt att förstå hur Lina hade svårt att förknippa sig själv som lesbisk, när de bilder hon hade av lesbiska var stereotypa.

Det finns andra sätt än det verbala för att få reda på om den andra är homosexuell, utan att dela ett ord. Blickar och ögonkontakt tydliga signaler. [**Felix:**] Om man inte ser nån som är väldigt... Sen kan man ju med blickar och så se om nån... [**Konrad:**] Man får ögonkontakt och så.” Karl ger exempel en mer handfast praktik hur det enligt honom kan signaleras på en pissoar:

Karl: Jo, så här. Man stod på rad förstår du. På rad alltså så [gestikulerar en rad]. Här är den där pissrännan där man kissar. Och så tar man så här [visar hur man står och kissar som man]. Och så kollar man bara va. Så. Och de andra såg att det rörde sig här borta. Koncentrationen är jättestark. Antingen är man bög eller inte när det är fråga om sånt här är killar, det är känsliga saker. Man är jätte på alerten. Och så står man där och sen om nån rör sig därborta och tittar så här så oooooooh [visar hur man blir ”skrämd”] *OBS OBS OBS!!* Kolla det är nån där borta som kollar snorrarna och så där.

Kalle: Sen lär man sig kanske vilka pissoarer som är...

Karl: Ja, jojo. Så det är väl signalen. Sen kan det ju va, nä man helt enkelt ser det och så ser man ju var killen gör med snorren. Eh. Ja om man liksom bjussar på och visar upp den och så så så. Eller..? Jo.

Kalle: Jo, men heterosexuella män är väl pigga på att visa upp den ifall det är något att visa upp. [---]

Karl: Och det jag säger det var ju en individ. Det finns säkert massor bögar här i Malmö som skulle säga, nä nä nä vad snackar du för skit?

Kalle: Om du pratar med en 25-åring så skulle det säkert låta annorlunda också.

En blick kan således säga en hel del, även om det kan råda delade meningar om att det offentliga uppvisandet av ”snorren” ska räknas som ett entydigt homosexuellt drag eller som ett maskulint hävdande. Män som tog i varandra förr var kanske den mest entydigt intima signalen, menar Karl och Kalle. När Karl gjorde lumpen beskriver han hur han var förtjust i en annan värnpliktig. Förutom blickarna, eftersom ”Killar satt inte och kolla varandra i ögonen, tro mig det gjorde dem inte”, låtsades Karl somna mot axeln i en skumpande buss. Han beskriver att det

var ”solklart” att det inte gick att somna under den bussturen. Han blev inte bortstött, och uppfattade därför signalen som besvarad. Karl poängterar att kroppslig kontakt inte var vanlig under hans uppväxt: ”Man tog mindre i varandra då än vad man gör nu. Så där hålla arm och sånt där. Men det gjorde man inte då, alls.” Kalle fortsätter: ”Och killar som kysser varann på krogen är inte heller bögar. Det är ju typ inne för heterosexuella killar att vara gulliga med varann, inte bara när de är stupfulla. Näe, pussar varann på kinden och till och med på munnen.” Att det har skett en förändring i synen på kroppskontakt, det menar också Christoffer och Konrad:

Christoffer: [I]bland kan kompisar hängla liksom, alltså straighta killkompisar... Är så här vad heter det, bekväma med sina, sin läggning och så, så kan de hängla utan att ja vadå, vi behöver inte va gay för att hängla, vi kan bara kyssas lite då och då.

Konrad: Jag vet inte hur många gånger man har hänglat med heterokillar på Harrys i Motala

Språk och signaler kan vara subtila medan symboler mer entydigt kan klargöra sexuell läggning. Karl och Kalle beskriver de örhängen de använde på 1980-talet ”i vänsterörat och det var alltså bögar som hade på den tiden”, och på 1960-talet det många homosexuella som bar en guldlänk. Kalle berättar dessutom en historia om symboler, en historia som en av hans chefers far hade berättat: ”Min chef berättade om sin pappa, som var handelsresande, att på hotell och pensionat på landsbygden fanns det ett sorts raggningssystem, där man visade vem man var genom knappnålar på kavajslaget.” Mina yngre informanter, Christoffer, Felix och Konrad, säger sig dock varken känna till eller använda sig av särskilda symboler idag. För dem är det ”rakt på sak”, med hjälp av till exempel appar; det är profiler som säger ”sex NU!” [Konrad].

Under 1950- och 1960-talet började Polari succesivt att dö ut och talades i princip enbart på ”bögklubbar”, då det också var det enda stället Polari blev förstått på (Baker, 2002: 108f). Vissa försök har gjort återuppliva språket, men för yngre homosexuella var det förknippat med gamla tider och nya symboler och signaler skapades istället (ibid.: 121ff). Klädstil blev mer viktigt, som läder, tighta jeans, frisyrier, mustascher etcetera. Ett särskilt språk ersattes av andra sätt att signalera homosexualiteten. Ett exempel är *The Handkerchief Code*, där näsduken, dess färger och placering signalerade sexuella intressen. På internet kan även specifika ord i mejl-signaturen användas som signal. Detta kallas *twink* eller *bear code*. Attraktiva, yngre män kallas för *twinks* efter ett amerikanskt godis, medan äldre, mulliga män kallas för *bears*, det vill säga björnar. Till detta läggs bokstäver, siffror eller specialtecken för att signalera utseende, personlighet och sexuell preferens (ibid.). Internet har blivit ett alternativ till barer och raggingsstråk, enligt Tikkanen och Ross (2000: 607), som också menar att därmed kommunicerar homosexuella på andra sätt än tidigare. I det offentliga livet kommuniceras

antingen verbalt eller genom visuella koder. På pissoarerna kan signaler ges genom gester och på ”raggningsstråken” blir även utseende påtagligt. Det är signalerna som är viktiga. På internet och på chatten går det att beskriva sig själv med ord och välja vilken vad som presenteras (Tikkanen & Ross, 2000: 607). I chattrummen florerar kreativa smeknamn som är menade att snabbt och överskådligt presentera bland annat ålder eller sexuella preferenser. Bra smeknamn attraherar och intresserar andra (ibid.: 611f).

Symboler och signaler rör sig ständigt i kontexter och styr de intryck vi får där särskilt signaler följer med i vad samhället redan har normaliserat. I en värld där män inte skulle röra varandra blir därför den fysiska kontakten en särskilt påtaglig signal. Detta till skillnad mot idag där det inte är ovanligt att män rör vid varandra och därför blir signalen mer svårtolkad. Blickarna är däremot något som fortfarande ses som en signal, även om det inte finns något facit på vilka blickar som säger vad eller inte. Signaler har alltså varit användbara för homosexuella under lång tid, men särskilda symboler är snarare något som använts innan internet. Dock svävar alltid symboler i det offentliga, vilket innebär att vem som helst har möjlighet att tolka dem. De symboler som Karl och Kalle ger exempel på, guldlänkar eller örhängen är sådant som jag själv vet om som särskilda homosexuella symboler. För att vara diskret måste därför symbolerna ständigt uppdateras för att inte fel personer ska känna till dem, samtidigt som rätt personer måste känna till dem. På internet där människor kan vara mer anonyma finns däremot inte ett lika stort behov av hemliga signaler eftersom kommunikationen sker direkt. Istället läggs mer fokus på de aspekter som vill framhävas som mer positiva hos individen, varpå Goffmans teori kring intrycksstyrning går att tillämpa även online.

Kläder som symbol för homosexualitet är dock det som består, även om stilar självklart förändras. Sara tycker sig ibland kunna se på sättet någon är klädd om personen är homosexuell och Lina beskriver att det är ”... generellt så att om någon bryter mot den heterosexuella matrisen det vill säga att du [som man] tex [sic!] - ser ut som en tjej, beter sig som en tjej, och förmodas vara heterosexuell så lägger en ju märke till det och tänker att personen kan vara queer.” Cassandra menar att det finns en stereotyp föreställning om hur homosexuella ser ut: ”Det finns ju den klassiska gay idag. Det är fan ett fenomen. Det funkar ganska bra. [---] Men visst det finns kanske olika stilar? Som kanske folk använde. Den klassiska butch-femmegrejen liksom.” Det handlar om både brott mot den typ av kläder som normalt bärs av man och kvinna, men också stereotypa föreställningar om vad homosexuella har på sig. För att signalera homosexualitet både följer man stereotyper och bryter mot andra. Cassandra kännetecknar till

exempel sig själv som stereotyp lesbisk i sin stil: ”Jag är väl typ så gay som man kan bli om man tittar på mig [kortklippt hår, jeans och t-shirt]. Ja det är ganska uppenbart, du är lesbisk.”

På 1970-talet kunde ”bögar”, enligt Karl och Kalle, urskiljas genom att de använde särskilt tigha byxor. Samtidigt förändras klädstilar och anammas av andra grupper vilket Kalle ger exempel på: ”Det var en artikel i DN, alltså de här nynazister. Det ser ju ut som, alltså om jag fick gissa vad de var för nånting så skulle jag säga 70-talsvänster. De har rutiga skjortor, skägg och ser jättetrevliga ut.” Kläder och klädstil är med andra ord svårt att tolka och kan även tolkas olika beroende på person:

Karl: Och så mode överhuvudtaget, killar som är följer modet är väl, kan man väl liksom undra. Ja hur det hänger ihop där egentligen. Sexuell identitet och...

Kalle: Men då är de ju i en parrelation. Bögar som är singel är väl så utslätade som möjligt för att man ska kunna vad som helst då.

Karl: Ja titta det här är intressant alltså så där. Men ändå är det väl att om du ser nån med utflippade nästans eller på en bar nån stans, så tänker man ju, ”är han bög”?

Kalle: Nä jag tänker inte så. Nästan tvärtom.

För Karl så går tanken till att personen förmodligen är ”bög” genom en ”utflippad” stil, medan det för Kalle innebär att personer anpassar sin klädstil efter potentiell eller befintlig partner. Istället är den enkla, diskreta stilen ett sätt att kunna anpassa sig efter potentiella partners.

Genom sin klädsel skickas signaler till andra, vilket Fanny Ambjörnsson ger exempel på i boken *Rosa: den farliga färgen* (2011). Även om hon i första hand diskuterar kläder i ett genus-sammanhang är det överförbart till en homosexuell kontext. Ambjörnssons (2011: 9) egna tanke kring färg är att människor aktivt använder färger och låter dem fungera som symboler för exempelvis styrka eller gemenskap. På så vis bär färg på ett budskap och försöker skapa mening i den kontext vi befinner oss i. Just färgen rosa är problematisk då många tolkar den som en ”kvinnlig färg” som står för något ”svagt” (Ambjörnsson, 2011:32). För att bli tagen på allvar som kvinna bör därför färgen undvikas (ibid.: 35). Män som bär rosa blir förknippade med femininitet, kanske också något tillgjort och homosexuellt. I kontrast, färggranna kläder, däribland rosa, har historiskt sett förknippats med makt och auktoritet (ibid.: 45; 132f). Idag däremot särskiljer färgen rosa flickor från pojkar, och homosexuella från heterosexuella, enligt Ambjörnsson (ibid.: 216). Dock håller färgen på att få nya benämningar. I intervjuer med heterosexuella män som väljer att bära rosa sammanfattar Ambjörnsson (2011: 137ff) att männen gör det som ett sätt att visa självständighet, gå sin egen väg och bryta mot normerna. De vill helt enkelt vara annorlunda, visa att de gör egna val och vill signalera sin integritet (ibid.).

Att kläder och färger kan signalera sexuell läggning innebär att de är associerade med stereotyper. När Cassandra talar om sitt utseende som typiskt lesbiskt associerar hon till en stereotyp, hur lesbiska kvinnor klär sig för att andra ska kunna se att de är lesbiska. Lina påstår att det är sammankopplat till den heterosexuella matrisen och att den som avviker från det normala måste förklara varför denne inte klär sig likadant som andra. Män bär till exempel inte rosa, gör de det är de avvikande och måste vara ”bögar”. Men klädsel och dess signaler betyder inte samma sak för alla. Kalle säger att nynazister och vänstern, två motpoler i en politisk åskådning ändå klär sig likadant, även om de grupper han talar om tillhör olika tider. Karl och Kalles diskussion kring hur homosexuella klär sig visar på hur svårtolkade signaler faktiskt kan vara och hur de kan ses olika av olika personer. En ”utflippad” stil kontra en ”utslätad” bör vara varandras motsatser, men behöver inte tolkas så. Mina informanter visar tillsammans med Ambjörnsson, Baker och Kulick på hur komplext språk, signaler och symboler kan användas och används. Möjligheten att ge olika tolkningar försvårar visshet. I vissa fall blir det enkelt, i andra fall svårt, och kanske känsligt att tolka fel. Tydligt är dock hur mina informanternas stereotypa föreställningar om sig själva och om andra hjälper dem att möta andra homosexuella.

4. Slutsatser

Från mina informanternas berättelse får vi exempel efter exempel på att det ännu finns ett behov av att dölja det homosexuella för att inte vara avvikande från de heterosexuella normer som finns i samhället. Även fastän det finns bestämmelser och lagar i Sverige som förhindrar diskriminering lämnar ändå samhället inte det utrymme för homosexuella som det säger sig göra. Att komma ut blir därför inte bara ett viktigt beslut för att acceptera den egna sexuella läggningen, utan innebär också risken att bli tillskriven stereotypa bilder. Däremot är det skillnad på behovet att dölja homosexualiteten beroende på vem som blir tillfrågad. Både de äldre och de yngre av mina informanter upplever en risk att drabbas av sociala sanktioner i form av utanförskap. För de äldre av mina informanter fanns det en generell samhällelig inacceptans under deras uppväxt, medan det för de yngre finns ett upplevt hot av inte bli accepterade av sin familj. Att vara homosexuell kan också innebära att inte kunna få egna biologiska barn, vilket kan innebära en sorg för både familjen och sig själv och även om det är möjligt att adoptera barn som homosexuell idag är det inte något som flera av mina informanter inte förknippar med att vara homosexuell. På ett samhälleligt plan syns däremot stora förbättringar i villkoren för homosexuella. Normer börjar tangeras och istället för att tillskriva förväntningar på de som är homosexuella tillskrivs istället förväntningar på att andra bör agera på ett särskilt sätt för att exempelvis inte verka vara homofobisk.

Samhällets generella förändring har även påverkat villkoren för homosexuella på andra sätt. Idag känner "alla" någon som är homosexuell och därför går det att vistas mer i det offentliga rummet utan alltför stora konsekvenser, även om det ännu finns en rädsla för att någon kan uppleva att den homosexuelle provocerar. Mina informanter har gett exempel på hur de idag möter andra i det offentliga rummet som studentfester eller föreningar, men även genom internet och appar. Med möjligheter till mer information har både homo-, som heterosexuella möjlighet att få tillgång till mötesplatser med andra online, även om det går att se en tydlig förenkling för homosexuella. Med den ständiga tillgängligheten till internet i sin mobiltelefon är det möjligt att det blir ännu enklare för kommande generationer. Möjligen har detta redan nu börjat suddat ut genusskillnader på vilka mötesplatser som görs tillgängliga för homosexuella kvinnor respektive män. Historiskt har lesbiska hållits i skymundan och möten mellan kvinnor har främst skett i den privata sfären, medan homosexuella män har rört sig i den offentliga sfären och därför fått mer plats i historieböcker. Dock ger de berättelser om apparna en mer tydlig inriktning på sex hos männen än vad det gör hos kvinnorna.

Att samhället förändrats syns dessutom på hur det blir en skillnad i vilka symboler som används. Det finns inte längre ett behov av att använda något särskilt språk eller några symboler som ska kunna läsas av från andra homosexuella men samtidigt lyckas stänga ute oinbjudna. Symboler och signaler är också oberäknliga, i ständig förändring och har inte samma betydelse för den som ska läsa av dem. Att peka ut vad som är särskilt homosexuellt har därför inte någon varaktig innebörd idag eftersom behovet försvunnet i takt med att mötesplatserna inte kräver det i samma utsträckning. De ger däremot en bild av vilka stereotypa bilder vi har av homosexuella och vilken syn vi själva har på dem som grupp, en bild som även kan tillämpas av dem själva.

Mina informanter har en vilja att motsätta sig stereotyper, men frågan är då varför de då vid flera tillfällen talar om sig själva i enlighet med en del av dessa stereotyper. Som exempel vid AIDS-epidemin sågs bloddonation från homosexuella med särskild risk och detta härleddes till deras sexuella beteende, något som väckt mycket kritik. Att homosexuella, särskilt männen, skulle vara mer sexuellt oansvariga är en fördom och inte heller finns det några belägg för att homosexuella skulle vara mer återhållsamma med sex än heterosexuella. Fastän detta ses som en stereotyp talas det i mina intervjuer mycket om sex, av mina äldre informanter vid möten på badhus eller pissoarer som exempel och för de yngre av mina informanter att appen används i första hand för att kunna testköra och det blir sedan på tal om en dejt. När jag går tillbaka till de transkriberade intervjuerna, för att se huruvida det kan ha varit frågeställningen som lett in på att prata om just detta, så konstaterar jag att det flutit in på detta automatiskt i samtalet. Frågar jag om mötet med andra väljer mina informanter att prata både om möten, men särskilt peka på de mer ovanliga sexmötena. Detta val kan tolkas på flera olika sätt. En av dessa tolkningar är att det som är mer ovanligt också kräver mer utrymme att förklara medan det som är vanligt förväntas förstås och inte behöver samma utrymme för förklaring. På så sätt framhävs det ovanliga och i denna studie är det sexet. Ett annat sätt att tolka det hela är att det finns en viss tro på vad jag som intervjuare förväntas vilja höra mer av. Liksom Baker förklarade att förr efterlevde subkulturer de fördomar och skapade identiteter utifrån dem, varpå dessa sedan som fortsatte att imiteras av dess medlemmar och således återskapar fördomen, kan det tänkas att det finns vissa förväntningar på vad jag vill höra för en mer intressant studie. Därför får det som står ut mer i berättelsen mer fokus och på så sätt kan en fördom riskera att bekräftas, även fastän mina informanter har gett en nyanserad bild av sig själva som inte fått lika stor plats i berättelsen.

Avslutningsvis ger mina informanterns berättelser läsaren en resa i tiden om vilka skillnader det har funnit i strategier, mötesplatser och symboler utifrån samhällets behov av det. Det har hänt enormt mycket sedan Karl föddes år 1939 och där vi sitter idag. Från att inte få någon som helst kunskap i skola eller lura föräldrarna genom att köpa häftet på operan och istället gå på gayklubb, till att gayklubbarna succesivt stängs ner för att de inte längre behövs och att det finns fritidsgårdar särskilt för hbtq-ungdomar att kunna möta andra i en ännu heteronormativ värld.

4.1 Förslag till vidare forskning

Denna studie är som tidigare begränsad till att enbart behandla homosexuella och är överförbar till andra inom hbtq-kategorin. Exempelvis har inte Arbetets Museum gjort denna avgränsning och samlar in historier inom samtliga ur denna kategori, dock med fokus på informanter födda före 1950. Det är inte vanligt att se transpersoner i det öppna vilket ger en antydning till att det finns ett tabu, varav det behövs särskilda strategier för att möta andra.

I slutsatsen kom jag fram till att det verkar ha skett en förändring för lesbiska i samhället om vilka arenor som används som mötesplatser för de respektive könen. Detta är något som också kan undersökas mer ingående ur ett genusperspektiv. Ingen av mina informanter har blivit utsatta för våld, men hos de yngre homosexuella männen beskrivs en rädsla som inte beskrivs hos de homosexuella kvinnorna. Att undersöka om och vilka skillnader som finns mellan homosexuella män och kvinnor är en potentiell vidareutveckling från denna studie.

Hur heterosexuella använder internet och apparna idag i en jämförande studie är också ett intressant sätt att möta den problematik jag tar upp i slutsatsen, om varför just sexet framhävs. Krävs det andra sätt att vara som man gentemot kvinna och vice versa, som det är att vara man mot man eller kvinna mot kvinna? Finns det genusskillnader som påverkar hur vilket förväntat beteende vi har? En sådan studie skulle på så sätt ha ett större fokus på genus och vilka skillnader som finns i förväntningarna på man och kvinna.

5. Litteraturförteckning

5.1 Litteratur och artiklar

- AGAR, M. 1996. *The professional stranger: an informal introduction to ethnography*. 2. ed. San Diego: Academic Press
- AMBJÖRNSSON, F., 2004. *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Diss. Stockholm: Univ., 2004
- AMBJÖRNSSON, F., 2011. *Rosa: den farliga färgen*. Stockholm: Ordfront
- BAKER, P., 2002. *Polari - the lost language of gay men*. London: Routledge
- BRYMAN, A., 2011. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- FANGEN, K., 2005. *Deltagande observation*. 1. uppl. Malmö: Liber Ekonomi
- FEJES, A. & THORNBERG, R. (red), 2009. *Handbok i kvalitativ analys*. 1 uppl. Stockholm: Liber
- GOFFMAN, E., 1999. *Jaget och maskerna*. (4. Uppl.) Stockholm: Prisma
- GOFFMAN, E. 2001. *Stigma – Den avvikandes roll och identitet*. 2., omarb. uppl. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag
- HEKMA, G., 2007. Gayvärlden: Från 1980 fram till idag. I Aldrich, Robert (red.), *Gay: En världshistoria*. Stockholm: Natur och kultur s333-363.
- HUMPHREYS, L., 1975. *Tearoom trade: impersonal sex in public places : enlarged edition with a retrospect on ethical issues*. [New ed.]. Chicago: Aldine
- Här har du mitt liv: skildringar vid sidan av normen : tolv berättelser av homosexuella, bisexuella och transpersoner*. 2005. Norrköping: Arbetets museum
- KULICK, D., 2000. Gay and lesbian language. *Annual Review of Anthropology*, 243-285.
- KVALE, S. & BRINKMANN, S., 2014. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3 [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- MUSTOLA, K. & RYDSTRÖM, J., 2007. Women and the Laws on Same-Sex Sexuality. I Rydström, Jens and Mustola Katy (eds.), *Criminally queer : homosexuality and criminal law in Scandinavia 1842-1999*. S. [41]-60
- NORRHEM, S., 2001. *Den hotfulla kärleken: homosexualitet och vanlighetens betydelse*. Stockholm: Carlsson
- PATTON, M. Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. 3 ed. London: SAGE

RIZZO, D., 2007. Homosexualitet och offentlighet sedan andra världskriget. I Aldrich, Robert (red.), *Gay: En världshistoria*. Stockholm: Natur och kultur S197-222.

RYDSTRÖM, J., 2007a. Same-sex sexuality and the law in Scandinavia 1842-1999. I Rydström, Jens and Mustola Katy (eds.), *Criminally queer : homosexuality and criminal law in Scandinavia 1842-1999*. S. [13]-40

RYDSTRÖM, J., 2007b. Sweden 1864-1978: Beasts and Beauties. I Rydström, Jens and Mustola Katy (eds.), *Criminally queer : homosexuality and criminal law in Scandinavia 1842-1999*. S. [183]-213

SVENSSON, P-G & STARRIN, B. (red), 1996. *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur

TIKKANEN, R., & ROSS, M. W., 2000. Looking for sexual compatibility: Experiences among Swedish men in visiting Internet gay chat rooms. *CyberPsychology & Behavior*, 3(4), 605-616.

5.2 Lagar och förordningar

LAG 2003: 460 om etikprovning av forskning som avser människor. Stockholm: Utbildningsdepartementet. http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-2003460-om-etikprovning_sfs-2003-460/ [2014-11-19]

SFS (1994:1117) om registrerat partnerskap. Stockholm: Justitiedepartementet L2 [2015-11-30]

SFS (2009:260) om upphävandet av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap. Stockholm: Justitiedepartementet L2 [2015-11-30]

5.3 Elektroniska källor

AAA – AMERICAN ANTHROPOLOGICAL ASSOCIATION, 2012. *Statement on ethics*. <http://ethics.aaanet.org/category/statement/> [2014-11-19]

ASSARSSON, A., 2015. Negativ trend för HBTQ-rättigheter i världen. *Svenska Dagbladet*, 25 juli <http://www.svd.se/negativ-trend-for-hbtq-rattigheter-i-varlden> [2015-11-30]

CARLSSON, E., 2013. Homosexuell man dansade ”feminint” – blev misshandlad. *nyheter24.se*, 22 mars. <http://nyheter24.se/nyheter/brott-straфф/741589-homosexuell-man-dansade-feminint-blev-misshandlad> [2015-10-15]

Den mobila revolutionen [Elektronisk resurs]. (2014). Utbildningsradion <http://urplay.se/Produkter/184504-Den-mobila-revolutionen> [2015-10-01]

- GELIN, M., 2015 Homoäktenskap lagligt i hela USA. *Dagens Nyheter*, 26 juni
<http://www.dn.se/nyheter/varlden/homoaktenskap-lagligt-i-hela-usa/> [2015-11-30]
- HERMERÈN, G., 2011. *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet
http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/2011_01.pdf [2014-11-19]
- KARLSSON, T., 2015. "JAG ÄR VÄLL FÖR I HELVETE INTE BÖG!"
<http://www.komut.nu/p/tobias-karlsson.html> [2015-11-30]
- KÜCHLER, T., 2015. Homosexuella män kan förbjudas ge blod. *Svenska Dagbladet*, 29 april. <http://www.svd.se/homosexuella-man-kan-forbjudas-ge-blod> [2015-11-30]
- NORDSTRÖM, J., 2011. Sofie blev nedslagen – fick skylla sig själv. *Aftonbladet*, 4 april.
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article12818091.ab> [2015-10-15]
- RFSL - Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter, 2015. *Hbt-historia*. <http://www.rfsl.se/?p=413> [2015-11-30]
- RFSL, 2015. *Ockupationen av Socialstyrelsen 1979*. <http://www.rfsl.se/?p=987> [2015-05-20]
- Slut för homoförbud i USA:s militär. 2011. *Svenska Dagbladet*, 20 september.
<http://www.svd.se/slut-for-homoforbud-i-usas-militar> [2015-11-30]
- Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 2011. Abduction.
<http://plato.stanford.edu/entries/abduction/> [2015-11-30]
- WENDLE, J., 2014. Homosexuell slogs ner i Kinna. *Sveriges Radio*, 2 mars.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=95&artikel=5798505> [2015-10-15]
- ÅKESSON, H., 2015. Homosexuella emojis kan förbjudas i Ryssland. *Svenska Dagbladet*, 4 augusti. <http://www.svd.se/homosexuella-emojis-kan-forbjudas-i-ryssland> [2015-11-30]

Bilaga 1 – Arbetets Museum, intervjuguide

Intervju xxx april 2015

Arbetets museums insamling av äldre hbtq-personers livsberättelser

- Kort presentation: Namn, födelseår, födelseort, var intervjun görs
- Barn- och ungdomstid: Föräldrar och syskon, bostadsförhållanden, skolgång, vänner och fritid. Berätta om hur du var som barn.
- Vilka drömmar och mål hade du? Hur såg du på ditt framtida liv?
- Första insikten om att vara homosexuell/transperson, egna tankar och reaktioner från omgivning
- Tidigt vuxenliv: studier, resor, viktiga möten med människor som haft betydelse.
- Arbetsliv: Berätta om yrkesliv; kollegor, arbetsuppgifter, mål och utmaningar.
- Fritid: livet utanför arbetet; familjeförhållanden, vänner, fritidsintressen och föreningsaktiviteter. Eventuell ktivism
- Hur lever du idag, familjeförhållanden, vänner och socialt liv. Tankar kring att vara äldre
- Berätta om förändringar över tid, hur har livet som homosexuell/transperson ändrats. Har det varit en succesiv positiv förändringar eller har det funnits svårare tider?
- Finns det något som du skulle vilja tillägga som vi inte pratat om?

Bilaga 2 – Frågor som sändes vid de skriftliga intervjuerna

Vad jag ber dig att berätta för mig är din historia, din bakgrund och hur du mött andra längst din väg. Jag vill veta så mycket som möjligt så jag hoppas att du har tiden och orken att skriva ner det åt mig.

Tänk gärna på dessa frågor medan du skriver:

- Berätta om dig, din bakgrund, hur det gick till när du började känneteckna dig som hbtq.
- Tänk tillbaka när du träffade andra och din historia med dem, vännen så väl som förälskelser. Vart var du och hur gjorde du för att möta andra?
- Om du vill möta någon, vart vänder du dig? Om du träffar någon ny, finns det något som gör att du ”vet” att personen är i samma sits som du?

Bilaga 3 – Arbetets Museum, upprop

UPPROP HBTQ

Arbetets museum samlar berättelser från hbtq-personer födda före 1950

Våren 2015 gör Arbetets museum i Norrköping en minnesinsamling av livserfarenheter från äldre hbtq-personer. För tio år sedan gjorde museet insamlingen *Skriv om ditt liv och arbete* som gav 44 inskickade berättelser från hbtq-personer. Några publicerades i boken *Här har du mitt liv – skildringar vid sidan av normen*. Insamlingen var en av de första i sitt slag. I anslutning till den gjorde museet utställningen *Normen skaver – på jobbet är väl alla hetero...* som fick RFSL Stockholms Regnbågspris 2005.

Sedan 2004 har glädjande nog intresset och kunskapen kring hbtq-frågor ökat. Samtidigt finns oroväckande motrörelser i Sverige och globalt. Det är särskilt viktigt att påminnas om hbtq-rörelsens historia och att de framsteg som gjorts som ett resultat av människors kamp inte kan tas för givna. Därför startar vi insamlingen UPPROP HBTQ.

SKRIV KORT ELLER LÅNGT – VI VILL HÖRA JUST DINA MINNEN OCH DIN HISTORIA

Nu vill vi få in självbiografiskt material som kan ingå i museets arbete med utställningar och publikationer samt för framtida forskning. Om du skickar in din berättelse kommer ditt namn inte utlämnas eller publiceras utan att du tillfrågas. Den som eventuellt ska använda det insända materialet måste söka tillstånd hos museets forskningschef. Tänk även på att inte namnge andra personer utan deras medgivande.

Berätta om en särskild händelse eller om ett helt liv, skriv i prosa, berättelseform, som dagboksanteckningar eller i en helt annan form – du bestämmer! Nedan finns några frågor som är tänkt som ett stöd i skrivandet, men det går lika bra att skriva helt fritt.

Kort presentation: Berätta om dig själv, födelseår, födelsort och bostadsort.

Barn- och ungdomstid: Berätta om familjeliv, fritid, vänner, skolgång, framtidsdrömmar.

Arbetsliv: Berätta om ditt arbetsliv; kollegor, arbetsuppgifter, mål och utmaningar.

Fritid: Berätta om ditt liv utanför arbetet; familjeförhållanden, hemliv, vänner och bekanta, fritidsintressen och föreningsaktiviteter.

INSAMLINGEN PÅGÅR TILL 31 MAJ 2015

Skicka ditt bidrag eller frågor till arkivet@arbetetsmuseum.se eller Arbetets museum, Arkivet, 602 21 Norrköping. Ange namn, adress, telefon och mejladress så kan vi nå dig om det behövs. Du får gärna skicka med något foto med koppling till det du skriver. Vi har även vissa möjligheter att intervjua personer – hör av dig om du är intresserad.

Arbetets museum är ett nationellt museum med uppgift att dokumentera och levandegöra människors arbete och vardagsliv. Att samla på människors berättelser är särskilt värdefullt eftersom det på ett unikt sätt fördjupar och nyanserar kunskapen om vår samtid och historia. Idag finns över 2 600 berättelser bevarade i museets arkiv.

*Insamlingen är en del i projektet *Unstraight Perspectives* som är ett samarbete med *Unstraight Museum*.*

Presentationsdatum <u>2015-12-17</u> Publiceringsdatum (elektronisk version) <u>2016-01-13</u>	Institution och avdelning Institutionen för kultur och kommunikation Socialantropologi	
---	---	---

Språk ☒ Svenska ☐ Annat (ange nedan) Antal sidor <u>46</u>	Typ av publikation ☐ Licentiatavhandling ☐ Examensarbete ☐ C-uppsats ☒ D-uppsats ☐ Rapport ☐ Annat (ange nedan)	ISBN (licentiatavhandling) ISRN LIU-IKK/SANT-A--15/003--SE Serietitel (licentiatavhandling) Serienummer/ISSN (licentiatavhandling)
---	---	---

URL för elektronisk version http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-123874

Publikationens titel Homosexualitetens baksida - En skildring om hur homosexualitet hanteras i vardagen The flip side of homosexuality - A depiction of how homosexuality is handled in everyday life Författare Elin Elwin
---

Sammanfattning Denna magisteruppsats undersöker vilka strategier homosexuella män och kvinnor använder för att möta andra homosexuella. Genom att använda kvalitativ semi-strukturerad intervju som metod och samtala med 3 män födda innan år 1952, samt ytterligare 3 män och 3 kvinnor födda mellan 1979-1989, visar det sig att informanterna har och använder strategier på olika sätt. Informanterna upplever att samhället är heteronormativt och därför har processen att ”komma ut” varit en betydelsefull del i deras liv och det är i denna process av sitt identitetsbildande som strategier blir särskilt märkbara för dem själva. Resultatet framhäver att strategierna skiljer sig beroende på vilken tid i samhället de används i. Innan 1979, då homosexualitet ansågs vara en sjukdom, krävdes andra strategier. Då användes specifika mötesplatser, symboler och signaler för att locka till sig ”rätt” personer. Numera när homosexualitet är samhälleligt accepterad behövs ändå särskilda strategier användas för att undvika att bli utsatt för våld. Internet och appar används som mötesarena utöver gayklubbar. Särskilda mötesplatser, kläder, språk och signaler i form av exempelvis gester kvarstår i det fysiska rummet, men har förändrats över tid. Slutsatserna som dragits är att det finns behov av att använda strategier för att dölja sin homosexualitet samtidigt som den framhävs för rätt personer, men att de strategier som används förändras i takt med samhällets förändring. Symboler som används för 10 år sedan behöver inte innebära samma sak idag, men i stor grad har internet och appar ersatt behovet av att använda sig av symboler. Abstract This master thesis examines what strategies homosexual men and women use to meet other homosexuals. By using the method of qualitative semi-structured interview and talking with 3 men born before 1952 as well as 3 men and 3 women born between 1979 and 1989, the result shows the informants have and uses strategies in different ways. The informants experience that society is heteronormative and therefor the process of “coming out” have been a meaningful part of their life. It is in this process of their forming of identity strategies become especially noticeable to themselves. The result highlights that strategies varies depending on what time in society they are used. Before 1979 when homosexuality was considered a disease certain strategies were needed. At the time certain meeting places, symbols and signals were used to attract the “right” people. Nowadays when homosexuality is accepted by society certain strategies are still used to avoid being exposed to violence. In addition to gay clubs, internet and apps are used as meeting places. Certain meeting places, clothes, language and signals in the form of for examples gestures remain within the physical room but have changed over time. The conclusion which have been drawn is that there is a need to use strategies to hide ones homosexuality while at the same time highlight it for the right people but that the strategies varies with the changing of society. Symbols used ten years ago does not necessarily mean the same thing to day and internet and apps have replaced the need for usage of symbols to a higher degree.
--

Nyckelord/Keywords Homosexualitet, Strategier, Fördomar, Mötesplatser, Appar, Homosexuality, Strategies, Prejudice, Meeting places, Apps
--